

Mahjas Weefis

Nr. 35.

Rīgā, 1. septembrī 1910. g.

55. gada gabjums.

Muhfu draudses skolas un progimnasijas.

I.

Rakstnieks Reinis Kaudsits (R. Vidsemneeks) „Latwijā” eevetojis par muhfu draudses skolām fetofchu apzerejumu, kuru arī mehš te pašneedsam. Raksts skan:

„Muhfu Vidsemes 1822. gada semneeku litumi noteiz skolu finā, ka ik katrai draudsei wajaga buht fawām skolam. Tajās jamahza „grahmatas lasfchana”, galwas gabali ar tizibas paskaidrofchanu un bibeles stahsteem, basnizas meldiju dseedaschana, rakstifchana un rehkinaschana. Mahzibas laiks 4 seemas, fahkot no Martineem lihds Turgeem. Behrni fuhdami no wifas draudses. Mahzitateem neween tika usdota wifa weetejā pahrraudsiba par fchām draudses skolam, bet noteikts arī, ka wineem pascheem japasneeds tizibas mahziba. Kā wifumasakais litumigais flaits bija 12 skolneeki, un scheem no draudses bija jadod neween wifas skolu wajadsibas, bet arī skolas usturs. Wifas schis skolas eerihfoja us tā fauptām festeru semem, turwumā pee basnizam, kur winas wehl tagad pastahw wifā Vidsemē. Scho skolu pirmee mahzitaji jeb skolotaji bija paschu basnizu festeri. Winau pirmais usdewums gan bija basnizās „preekschdseedaschana” un ziti darbi, ar tureem ispalihdsset mahzitateem, bet skolu mahzibu darbi tikai kā otrais usdewums. Kā muhfu wezajee atminejās un wehl finaja stahstit, tad fchee pirmee skolotaji — isnemot kahdus loti retus — paschi bija gluschi mas mahziti un pa datai kahdi amatneeki. Ari weena dafa bija ahrsemneeku, kuri guhti runaja latwifli un tā tad mas ween to wareja eemahzit skolneekem. Bet tomehr pasahfums ar to paschu jau bija mums dots rolā. Wehlat schinis skolās par skolotajeem un festerem nahza arween wairaf paschu laudis, israudsiti un fagatawoti leelako dafu turpat no pascheem draudschu mahzitateem. Wehlat peeanga wifās draudschu skolās skolneeku pulzini arweenu wairaf un nu usturu gabdaja tad paschi wezatee, tikai skolu rakstamās wajadsibas,

gaifma un flitums bija jadod draudsei. Ari mahzibas arweenu peeanga wairaf fawā plaschumā un augstumā.

Tas buhtu muhfu skolu pirmais attihstibas patahpeens Vidsemē.

Par otu skolas patahpeenu waretu nostahdit laiktmetu, fahkot no pirmā draudses skolotaju seminara atwehrofchanas ap 1840. g., pirms Walmeerā, pehz tam Walkā. Seminara waditajs tuhlin no fahkuma bija Fahnis Zimse, dsimis tepat Vidsemē, Raunā. Schis wihrs fawam usdewumam — skolotajus skolot. — bija isredsets, kā reti ween to war atrast dshwē. Wina spehjas, wina darba auglus war atfihit un zeenit jo deenas, jo augstak; ferwifchki, ja flatamees atpatat us wifu scho laiku lihds pat muhfu deenam. Kahdus 20 gadus wehlat — ap 1860. gadu — jau fcha draudses skolotaja seminara audsetni strahdā wairakās draudses skolās Vidsemē, gan kā paschi ihstee draudschu skolotaji, gan par palihgeem. Tagad tad arī draudses skolas pazetas fawās mahzibās augstak un plaschat gadu no gada. Un tā nahkofchais laiks lihds fcha Walkas jeb „Zimses seminara” aifwehrofchanai — ir bijis teescham pats augstakais seedu laiks muhfu Vidsemes draudses skolu darba lautā. Un fche teescham Zimses tehwa — muhfu draudses skolotaju pirmā audfstinataja — nopelni atfihstami jo augsti wifadā finā.

Schis muhfu draudschu skolas te Vidsemē lihds schim ir bijuschas arī par pirmām fagatawofchanu mahzibu eestahdem, teem, kas gabja mahzitees tahlat. Warbuht, isnemot tikai retus — tad winās mahzijuschees gan wif muhfu tahlat mahzitee wihri, kuri bija dsimuschi us laukeem. Bet nu tagad leekas, ka muhfu draudses skolas fahfuschas drufsu kā pagurt — wispahri to war tā nosfahrst. Un tadeht gan tas tā buhtu? Tur japeenem, ka tagadejee skolu apstahkli un paschu darba spehtu finā nebuhs wairs

tik stipri, tik labwehligi ka fenaf. Tad rahdas ari ta, ka tagadejo laiku zenschanas nepeetittu wairs ar fenaf noteikto draudses skolu programu. To leezina, ka redsams, tas apstahklis, ka tagad eefahf sneegtees pehz dascham zitam mahzibu eestahdem muhsu lauku dsihwe. Tagad eefahf fewischku wehribu peegreest ta fauktam — progimnasija m. Ta weena schi progimnasija jau zelta Birschos, Beswaines draudse, un par otu progimnasiju issinots, ka to atwehrs Mahlpils draudse. Tapat dsirdam par progimnasiju dibinaschauu Nitaure, Lubane un z. Par pamata eemefleem scho progimnasiju zelschanai wehl norahda us to, ka rozibas sinu wezateem ar to buhschot palihdsjets, jo te lauku progimnasijas mahjotees wini wareschot behrnus iswadit lehtaf, neta pilsehtas fuhtot. Tad swarigatais wehl esot tas, ka sche lauku skolas behrni tischot aissargati no schahdas waj tahdas pagrimschanas netikumos un nezefos, no ka tagad pilsehtas lauku behrneem jabaidas, u. t. t. Modoms wisada sinu jo teizams un ari pamatots un naw neta ko eebilst. Bet turpretim pate schis leetas usnemschana un eeweschana dsihwe, ka jau ifkats jauns pasahkums, japahrdoma wispufigi, jaapflata kritiski, un to darot, buhs gan peefihmejams schis un tas scho progimnasiju leeta.

Progimnasijas, ka tas sinams, netop dibinatas nedf zeltas no paschas waldbibas, nedf ari no weetejam draudschu un pagastu eestahdem, bet tikai privati, ihpachi no kahdam beedribam. Ta Birschos to darija Isglichtibas Beedriba, Mahlpil Labdaribas Beedriba un Nitaure poschas to zelt Truhzigu skolneeku palihdsibas beedriba. Un tapat tas ari zitur wisur, kur ween dsird runajot par skolu dibinaschana. Sche nu pats swarigatais un pirmais jautajums ir apflattit paschu skolu faimneezifko un materialo pusi.

Wifas waldbibas mahzibu eestahdes un tapat muhsu weetejas draudschu un pagastu skolas stahw likumos noteikta apfardsiba, tapat ari wina nahkamiba nodroschinata ta, ka winas droschi war pastahwet. Un preefsch ta nem likumigi noteiktus jeb usliktus nodoktus no pawalstneeteem. Turpretim privati dibinatas skolas ustur un galwo par wina nahkamibu weenigi paschi usnehmeji, lai wini buhtu personas waj beedribas. No scheem weenigi tad ari attarajas paschu skolu wadischana, uftureschana un atbildiba par wina nahkamibas un pastahweschanas nodroschinachanu u. t. t. Muhsu progimnasijas dibinatas lihdschim, ka sinams, no beedribam un winas schas sawas skolas tad domajas wadit un ufturet ar skolneeku gada mafam, labdarigeem dahwinajumeem un kahdu isrihfojumu eenahkumeem. Zitur schahdu beedribu dibinatam mahzibu eestahdem un patwersmem ir allasch sawi pamata kapitali, dahwinati waj zitadi sawahkti. Wini tik leeli, ka no augteem jeb prozenteem ween spehj allasch segt wifus tefoschos isdewumus un pats kapitalis stahw neaifstahrts, par droschibu eestahdijuma pastahweschana nahkamiba. Turpretim muhsu progimnasiju dibinatajeem neweeneem, zil sinams, naw nehdu pamata kapitalu, bet tikai augfchminetee zeretee eenahkumi. Un ari tee naw nodroschinati wehl pat ne

preefsch deenas isdewumeem un nepawifam naw tahdu, kas fihmetu sinamas sumas un kas apdroschinatu skolu pastahweschanu nahkamiba. Tas ir truhkums, ne ar ko neaifbildinams truhkums, kas nostahda schas usnemschanas wairaf tikai laimes patwara, kur mehds pafautees: ja buhs, tad buhs, ja nebuhs, tad nebuhs, ja waras, tad pastahwes, ja newaras, tad nepastahwes.

Tad deefgan daschadas ruhpes war buht ari paschu skolu mahjoktu un telpu deht, kur un ka buhs eefpehjams tas atrast. Sanem wehra weeta, kas wifseem peeeetama, tad skolai deriga ehla, peeteefoscheem, wefeligeem mahjokteem u. t. t. Tagad ihrejamas preefsch ta wifas telpas un kur gan lautos atradisees weeta un ehlas, kas buhtu ka raditas scho skolu wajadsibai. Ari schai sinu tad usnehmums buhs speests daschahrt zeest truhkumus un nehrtibas. Buhs jo drihs jamaina weetas, kas ihretas telpas arweenu eegadas, ka to dsirdam ari jau par Birscheem.

Otrs jo swarigs jautajums pastahw, ka sinam, mahzibu pasneegschana, ihpachi kas atteezas us pascheem mahzibu darba speheem. Te jawaiza, waj schas lauku progimnasijas eefpehs eemantot, paturet un isalgot labus spehkus, ka to prafa jau scho schkiru skolas wisur. Pilsehtu gimnasijas strahda gandrihs wif, kas augstskolas mahzijuschees un pasneeds sawu ihpachu mahzibas preefschmetu, bet waj jel maf waras sche us laukeem to eefpeht — gruhti tizams. Te gan tiks islihdsets ar teem pascheem speheem, kas mahzijuschees widus skolas ween, un buhs jaeefahrtu skolotaju flaits ari tik leels, zil klasu, bet newis pehz mahzibu preefschmeteem, zil to stahwetu programu. Ta tas peedshwots jau lihdschim ar scho skolu darba speheem. Nebuhs pat ar labako gribu eefpehjams eewest zitadu lahrtibu materialo lihdsjektu deht.

Tad mahzibu sinu wehl japeegreesch wehriba, kahdas mahzibu programis iswehlas schas progimnasijas. Waj wifas ir weenadas — to newar sche zeefchi noteikt. Spreeschot pehz Mahlpils progimnasijas mahzibu programis, kas nupat issinota, — nebuhs gan laikam weenadibas. Schai Mahlpils programu teiktis, ka wina skola peedereschot II. schkiras skolam un mahzibu programu lihdsinaschotees waldbibas progimnasiju 4 apafschklafem, ar papildu sinibam semkopiba, lopkopiba, dahrskopiba, wefelibas kopchana un behrnu audsinaschana. Schi programu isflaufas pawifam sawada, fihmejt pastahwoscho gimnasiju mahzibu gaitu un mehrti. Jawaiza, ka gan saweenojas schas „papildu mahzibas“ ar sinamam zitam gimnasiju mahzibam un ka eefpehs tik dauds fakrautas mahzibas peeteefoschi eefahrtot un mahzit? Turflaht wehl teef runats ari par „prattifleem darbeem“, un ko gan tad mahzis it fewischki „par behrnu audsinaschana“ — behrneem?

Gewehrojot wispahriba scho tahdu muhsu progimnasijas dibinaschanas wirseenu un tik nenodroschinatus apstahklus wifa materiala jautajuma, newar wina nebuht wehl peeschkirt kahdu pilnigu uftizibu, lai gan to wehletos ifkatis wifa nopeetniba, ka winas waretu pastahwet joprojam. —

Un tad beidsot, pehz scho rindiau rakstītajā eefstāteem, buhtu gan daudj pamatīgāka un drošāka leeta, ja wišā sčai pašā sīnā atteezīgās perfonas greeštos de h k we e n o s c h a n ā s p e e f a w ā m d r a u d s e s s k o l a m. Tā, ja atsihtot scho laika wajadsību, domātu tur dibinat „progimnāsiju“, tad jums wajadsetu eefneegt preekschlikumu fawas draudses skolu waldem, lai pa augstinātu un paplaščinātu

draudses skolu mahzibas, tai pašā augstumā tā to grib panahst pee progimnāsijam. Raudst tā fawas draudses skolas pazelt par progimnāsijam un newis zenstees winas dibinat privati, blakus draudses skolam. Domajams, tā draudschu skolu waldes un konventi ari peekritis tam. Un warbuht, panahst ari to, ka isstrahdās un apstiprinās scho augstaku mahzibas programu wišpahri preeksch muhsu draudses skolam.“

Rīgas Latweefchu Beedribas Sinibu Komisijas wafaras šapulzes.

X.

Par latgaleefchu dsihwi un winu tautisku kustību referē katoku basnizkungs mag. Dr. Trafsuns. Schis ir weens no sči gada Sinibu Komisijas wafaras šapulstschu wisleetischateem preekschlasījumeem. Tas ir waj weenigais kurmehr Sinibu Komisijas šapulzēs peelaischams nopeetnāks un sinatnes wahrda zeenigs preekschlasījums. Tā ka scho preekschlasījumu, kopā ar latgaleefchu-leišchu jautajumu esam nodomajuschi turpmat pašchaki pahrrunat atšewischi, tad sčini weetā par to pašchaki nereferesim, atsihmedami weenigi to, ka ir debates par scho jautajumu bija dsihwas un — pa leelai dašai leetischkas un ka pee tām peedalijās wairaki.

Par leišchu tautisko kustību un winu ekonomisko stahwokli referē Donafs Schidlaufkis. Referents pašno jau pašā saktumā, ka winsch pats neprotot peeteekoschi latwiški. Esot tapehz to usrakstijis kreewiški un lizis tad kahdam zitam pahrtullot latwiški. Tatschu nolāst winsch to nolāsa pats. Zaur to tad ari preekschlasījums saudē daudj no fawas wehrtibas, jo ta latwiškā laišchana preekschlasītajam isnahk gluschi tahda, tā palaba burtošchana. Buhtu Schidlaufkis dewis to kahdam zitam nolāst, ari sčis preekschlasījums buhtu fazehlis drošchi ween daudj leelatu interesi. No preekschlasījuma atsihmešim to, ka leišchu skaita sīnā esot daudj wairak nekā latweefchu. Amerikā ween winu esot kahdu 500,000. Prufījas leišchi esot luterani, Kreewijas — katoki. Leetuwē katra kwadratwerste esot apdsihwota zaurmehrā no 44, kamehr Latwijā tikai no 27 eemihneekem. Pehdejā laikā pee leišcheem pamodusēs spirgta gara kustiba. Debates stud. Kempfs aishahda us leišchu un latgaleefchu rakstneezibas tuwo radneezību un us Leetawas un Latgales weenadeem šaimneezisfeem apstahkfeem. Tēk weenā, tā otrā 80 proz. no wišas semes peederot semneekem, kamehr Baltijā wisleelā puse no tās — muischneekem. — Poriters norahda, ka reis apmeklejt kahdu etnografisku istahdi Parise, winsch tur preekschā atradis 15 leišchu laikrakstus. — Sp. Baegle norahda, ka scho leišchu jautajumu turpmat deretu wairak eewehrot un pašchaki pahrrunat. To turpmat zeram darit ari mehš, jo leišchu jautajuma tuwaka atrišnashana mums teescham no koti leela šwara.

Par jautajumu „kā pazelt latweefchu rakst-

neeku materialo stahwokli“ usnehmees referet dsejneeks Jakobsonu Karlis. Bija nowehrojams jau tuhlin no pašā saktuma, ka Jakobsonu Karlis naw turejis par wajadsigu scho teescham nopeetno jautajumu kurmehr leetischki un pamatīgi apstrahdat, ka wišs wina preekschlasījums tikai tahds azumirka šajuhšmas usmetums, šarastits weeglā pašchalojuma weidā. Drihs ween preekschlasījums un Jakobsonu Karlis palika par šapulzēs joku preekschmetu un galu galā — sčis nopeetnāks jautajums tā tahds palika nepahrrunats. Ja jau eepreekschejās deenas šapulze bija iswehrtusēs klerikalos reakcijas murgos, tad otras deenas šapulze šakta iswehrtusēs par kahdu pajautri-nashanās šariškajumu. Gluschi tāpat, ka pirmajā deenā garlaikojās, tā tagad, otrajā, Teikmanim un Jakobsonam lašot, smehjās wiš — wahrda pilnā nosihmē. Starpiba starp Teikmani un Jakobsonu bija tikai ta, ka pirmajam bija mašak klaustaju — smehjejos un otram wairak. Jakobsons nehma wišpirms us grauda dašchadus šabeedriškus darbineekus un rakstneekus — šchurnalistus (Markfu, Engelfu, Kautski, Šanšonu, Šantawu, Upiti), tad laikrakstus „Dšimt. Behstn.“, „Rīgas Awisi“, beidsot Rīgas Latw. Beedr. Derigu Grahmatu Rodaku un grahmatu isdewejus — apgahdneekus. Preekschlasītajs ispluhda pašchumā — un runaja, ar wahrdu šakot, par wišu ko zitu tikai neween par pašchu tematu, neween par to, kā pazelt latweefchu rakstneeku materialo stahwokli. Nekstatotees us to, ka šapulzēs wadonis preekschlasītajū wairaklahrt aptureja un luhdja to waj nu turetees pee leetas, waj ari preekschlasījumu beigt, publikai winsch tomehr tā bija eepatizees, ka ta wehlejās, lai tik Jakobsons lašot lihds galam. Leef tad šapulzēs wadonis balšot. Un isnahkums tas, ka Jakobsons war šawu preekschlasījumu turpinat. Runā tad wehl winsch wehl par to, ka wišcheem dašchadu wirseenu rakstneekem wajagot šaweenootees, dibinat tad weenu leelu drukatawu un wišus šawus darbus likt drulat weenigi tani. Scho eestahdi tad wajagot pabalstit neween wišam bankam, bet šaseedojt preeksch tās ari tautai. Jakobsonam pawišam nenoteikti runajot ari par šchahdam leetam, šapulzēs wadonis to beidsot tomehr pahrtroz galigi, un usaižina zitus par scho jautajumu isteiktees. — Runā tad wehl Bebris un šaka, ka rakstneeki pašchi esot pee tam wainigi, ja winus maš lašot.

Rapeh; tad lasot Apfitti, Poruku u. z. — Lihgotnis = Rose sawutahrt atkal norahda, ka neefot labi, ja rakstneeki klauwejojot pee pilsonu durwim un luhdsotees no teem schelastibas. Tas leezinot par nespelku un esot jautajums, waj gan tautai no schahdeem rakstneekem jel kahds labums warot nahkt. — Stud. Kemps bet pamahza, ka nebuht neefot peelaischams, ka weens waj otrš, no bada glahbdamees, kerotees pee literaturas un sahlot ubagot ar spalwu (!?) Rakstneekam wajagot buht rakstneekam „no Deewa schelastibas“. Kas tahds tad neefot, tas lai labat ussahlot ko zitu, waj ari ubagojojot labat teeschi, un ne aplinkus ar spalwu. — Tahdas, luhk, un lihdsigas gudribas dsirdejām schis wasaras Sinibu Romisijas „wasaras sapulzēs“ par jautajumu „kà uslabot latweeschu rakstneeku materialo stahwokli.“

Treshā sapultschu deenā lasa students P. Akmens (ahrpus deenas sahrtibas) par jautajumu: „Kà pazelt muhsu dsimtenes labklahjibu, kà weizinat Latwijas selschānu?“ Preekschlastajs scheljoas, ka tautai paschu reis koti gruhti laiki neween zaur strahdsneeku, bet ari inteligenzes isjeloschānu. Tas sajuhtams fewischki muhsu fainneekem. Lai to nowehrstu, tad esot jaluhkojojot faistit muhsu isglichtotee, fewischki studetee spehki pee dsimtenes. Ceteiz inteligenzei nemeklet nodarboschānos sweschumā, bet palikt schepat dsimtenē un nodarbotees sawā arodā tepat, reisē ar to radot jaunus darba awotus un jaunus darba apstahklus ari ziteem. Tautai, saprotams, janahl wineem schai sinā pretim. Nedsams, gluschi tās paschas gudribas, kuras klahstija jau pa pag. seemas laufsaimnezibas kongresu. — Debatēs aisrahda M. Kaudsits, ka dsimtenē tomehr wehl aisween mums nawa weetas. Wisas labatās weetas te eekem wahzeeschi kà weetejā waldoschā schkira. — Lepinsch turpretim norahda, ka dsimtenē darba deesgan. Eit ween muhsu laufsaimneeki neprotot semi peenahzigi isleetot, to leetderigi ismantot. Strahdajot wehl weenmehr pehz wezām tradizijam un seme paleefot neisleetota un neismantota. Norahda kà us preekschihmi schai sinā — us Daniju. Tahkat aisrahda, ka muhsu laufsaimnezibas kustibai jabuht katrā sinā — „revolutionarai“. Pee mums tehwi atstahlot mahjās pa laikam teem dehleem, kurei zitur nekur nederot. Tatschu schim zitur nekur nederigam laufsaimneekam, ja tas sawu fainnezibu kurmehr ar panahkumeem grih west, nu jabuht i kimikim, i architektam, i technikim u. t. t. Daudsi ari atstahj dsimteni un semi tapeh; ka „seme“ neprot to atalgot, wini newar sawu spehju te isleetot. Latweeschu laufsaimneeks wehl aisween neprot neds pats no sawas semes ehst, neds ari zitam to dot. Bitadā sinā nemot tahda weenas tautas ispluhschāna us ahreeni pati par fewi nemot ar nemas til wisai kauna neefot. Japāni ispluhda us ahreeni, un, turedamees pee sawas tehwijās, sawahza few sawā semē — spehku un lihdsjekus, lihds beidsot uswareja wareno Kreewiju. — Graudinu Karls wisu wainu atrod weetu mellechanā, zentibā eeguht labu weetu. Muhsu studejochai jaunibai jagahdajot pascheem darbs, jamelejojot un jaradot

pascheem jauni darba weidi un newis ween — jamele labu weeta. — Kad wehl pehz tam R. Kaudsits aisrahda, ka behgot no semes ari jaunekki ar widejo isglichtibu, behgot us daschadām kanzelejam un pahrpildot tās. Lepinsch it pareisi norahda, ka waj gan Kaudsits domajot, ka wiseem teem daudsajeem latweeschu telegrafisstem, fihakeem eerehdneem, kanzeleju kalpotajeem un daschadeem eestahschu strihwereem dsihwe ehrtaka un labaka, nekā kaut weentahrscham semes ruhkim, waj gan R. Kaudsits domajot, ka wini laimigi un nezeesch. Tee noschelojamati nekā daschs labs zits. Teem jabuht karjerisstem. Saunakam jaklanas aisween wezakā preekschā. Un tas tā no paschas apakshas lihds paschai augschai Bet tas nomahj un nokauj zilweka ihpatnibu.

Lasa tad R. Graudinsch par jautajumu „kà nodroschinat muhsu inteligentū gimenu materialo un garigo progresu.“ Ceteiz itweenam kraht. (Koti pareiss padoms wiseem teem, kam it to kraht!) Bentigi krahtot un pa fntinam ween itgadus itweenam gimenes lozeklim pee malas leefot, drihs ween jau weena otra atfewischka gimene staitischot par saweem 10,000, tad 100,000, wehlat wehl wairak, lihds besgalibai. Wisu to Graudinsch aprehkina fihki un peerahda — ar flakteem. Wisas tas eetgluschi tāpat, kà tur tai sabulā tam fainneekam ar to fwenū un saki. Siwenam, luhk, buhs 6 fweni, teem feschēem katram atkal feschki. Ar saki tāpat. Waj naw jauki? Ko? Ceteiz tad wehl dibinat familijas legatus, kopot wisas bagatneeku dsimtas weenkopus ari zaur prezi. Gesahkumam — lai to iswest eesahktu — esot ari jau droschs kapitāls. Muhsu bankas esot pilnum pilnas, tur inteligenze naudu grahbt warot pilnām kulem. Neweens tās trem neleedsot. — Ja! Ko gan wehl wisu te schais sapulzēs nepeedsirdeffim? Daschi jau plezus ween rausta par til augsti sinatniskām gudribam, ko mums schogad muhsu Sinibu Romisijas sapulze ar scho Graudina preekschlastajumu jau atkal sneeds. Debatēs R. Müllers (Sarinu Karls) jau atkal nemas klausitajus usjautrinat. Tagadejā paudse naudu kraht un taupit nepawisam neprotot, fewischki isschkehrdigi dsihwojojot muhsu studejochā jauniba. Kà peerahdijumu winsch te peewed to, ka winsch (R. Müllers) esot mantojis no sawa tehwa pawisam tikai 500 rbl. Pehz studiju gadeem no teem schim atlizees wehl 200 rbl. Ar teem tad winsch sawa tehwa mahjās noswinejis sawas kahjas. Tagadejā paudse studebama leefot neween tehwa mahjās sem bankrota, bet aisaemotees ari bankās pret galwineekem un ari no privatpersonam. Aisnemto naudu pehz studiju beigschānas neatdodot un tahdejadi putinot laukā ari sawus galwineekus un aisdewejus. (Fakts!) Winsch esot waj wisu sawu laiku dsihwojis par 800 rbl. algas gadā. Tagad studejis matematikas skolotajs prasot winam 75 rbl. par weenu stundu, kas isnahlot ap 2000 rbl. gadā. (Graudinsch us tam eebilst, ka ta jau muhsu laikos esot „welnischki neleela alga“.)

„Par kulturās un literarisckām wehrtibām“ lasa Ed. Mecklers. Izhumā scho preeksch-

Taisniba tautu paaugstina.

No Rafaela Santi.

Salam. jaf. wahrdi 14, 34.

Šis bides originals (tura nosihmē teešleetu sinatni — jurisprudenzi) atrodas Vatikanā, Romā.

lašjumu tuval apluktot naw eespehjamš. Debates, laika truhstuma deht, par to nekahdas nebija.

Referè „par muhsu nedelas laikrafsteem“ M. Kaudsits. Zeenitais rakstneeks apstata plaschaki tikai „Ewangelijuma Gaismu“ un „Pareistizigo Garigo Wehstneest“. Bes tam wehl „Zuhneetu“, „Wentspils Apstata“, „Weenibas Wehstneest“ (agrako „Limbaschu Sinotaju“), „Latweeschu Awises“ un „Jaunās Latweeschu Awises“, kuri wiš leelakā waj masakā mehrā gariga wirseena laikrafsti. Paleek nepahrspreesti „Tehwija“, „Dsihwe“, „Kuldigas Wehstneests“, „Sadsihwe“ un nedelas schurnals „Mahjas Beests“. Pehdejee neesot zeen. referentam „rokās nahkufchi“, t. i. Sinibu Komissijas preekshneeziba naw gahdajuse par to, lai winas nedelas laikrafstu referentam buhtu ari schee laikrafsti wina noluhdam peeeetami, lai tee titku referentam peesuhititi, jeb waj Sinibu Komissija wehlas, lai tautskolotajš M. Kaudsits wišus schoš laikrafstus Sinibu Komissijas wajadsibam abonetu patš par sawu nauđu. Schi neezigā goda deht tagadejās Sinibu Komissijas wafaras šapulžēs par kaut ko referet un tad wehl labprahctigi usnemtees tahdu leelu darbu, tas buhtu teescham par daudš prahts. Garigos laikrafstus, kā tahdus, M. Kaudsits usflawē. Isteizas labi ari par ziteem, pat ari par „Latweeschu“ un „Jaunajām Latweeschu Awisem“, no kurām gan ar’ lašjis tikai pahris jaunakos numurus. Pehz referenta domam abi schee pehdejee laikrafsti weens no otra nefo daudš neatšchirotees. Debatu naw.

Par skolās grammatam referè J. Vebriš. Scho preekšlašjumu warbuht atstahstifim pee isdewibas nesaihsinatū. Ari par to naw nekahdu debatu.

Ar scho preekšlašjumu tad ari Sinibu Komissijas wafaras šapulžēs beidsās. Paleek wehl nereferets par lirisko dseju (Teodors) un par mehnesch-raksteem (Ašchmanis). Tapat ispaleek us deenas lahrtibas stahwofchi referati: „Waj latweescheem janem daliba pee klasifikāš isglihtibas?“ L. Behrsina, „Muhšu nowadu sinatniski-statistiski usnemums“ W. Betera, „Tannenbergas kaujas 500-gadu peemina“ J. Mišina, „Latweeschu laikrafsti un latweeschu leetas“ M. Dulbes un referats par Kronwalda Atta „Latweeschu tautas upuri“ no Sarinu Karla (K. Müllera).

Sinibu Komissijas preekshneeks atwainojas par dascheem šapulžēs notikuscheem pahpratumeeem, pateizas preekšlaštajeem-referenteem un klausitajeem, un šapulžiflehds, issautdams „us redseščanos nahkufchā gadā!“

Teikt wehl kahdus wahrdus par schim šapulžem atšewišchki turam par newajadšigu un leeku. Wišlabaki jau winas raksturo atstahstitee un neatstahstitee preekšlašjumi un wimu temati, kā ari atstahstitās debates. Wišur tur Sinibu Komissijas azumirkligais stahwofkis un winas wirseens redsams kā spoguli.

Laupibas sistema.

J. Rowikowa.

(Turpinajums.)

Otrām lahrtam pehz wehrga šaguhstischanas wajaga leelu rindu darbu, lai wimu ušturetu paklaušbā (armijas, polizijas šargu u. t. t.). Wiš schee darbi apšihmē laika ischchērdību.

Treščām lahrtam wehrgs strahdā slitti, ja wišsch pat sawu likteni panes ar pazēetību. Ja wišsch buhtu brihws, wišsch strahdatu labaki. Ja 1000 individu pa gadu rascho 1000 derigas leetas, tad wehrgi buhdami schee individi raschotu tikai 500. Tahdā gadījumā us turgus parahdisees pa puš masak derigu leetu un šabeedriba par to pašu teefu buhs nabagata.

Beturklahrt jaewehro, ka kungs nestrahdā. Tā tad bagatiba, kuru wišsch waretu raschot, neteek raschota, tā tad posts pamasinajas lehna.

Tas wišš šaprotams; un tomehr tas nefargā no eedomibas, ka preekšch zilwezes esot koti labi wehrgus turet, kuri pašchi mas strahdā un kungus issargā no darba. Ja tahda eedomiba walda tikai pee nesinatajeem, tad tas ir dabiski, bet ja pee tās turas arodneeki, šozioologi, tad par to wišai jabrihnas un tas rahda, zil mas wehl attihstijuschās ir šozialās sinatnes.

„Produzenta padarišana par wehrgu“, šaka profesors Lesters Wards, „un wineem usliktais darbs, rahda weenigo zetu, pa kuru zilweze wareja eemahzitees strahdat; tā šahlas ari wišas zilwezes ruhpnēeziba“. Naw gandrihs eespehjamš formulēt pilnigatu maldību. Darbs un produzija ir ikweena organisma dabistais likums. Strahdā weenschuhninu buhtnes, strahdā wišš lopti un pat koti šareschgitus darbus; pirmatnejais zilweks, un šen eepreekšch jebkahdas ruhpnēezibas, strahdajis, mešchonis strahdā. Ja wišsch to nedaritu, tad wišsch nomirtu badā.

Lesters Wards nu apgalwo, ka zilweks bes wehrdšibas nekad nebuhtu pahrgahjis us ruhpnēezibas darbu. Kā wišsch to šin? Mums naw nekahdu dokumentu par aishwehsturiskeem laiteem, kad wehrdšiba pirmo reiši parahdijās. (Warda šajehgumā toreiš ari nebija nekahdi ruhpnēezifski darbi. Wehrdšiba tā tad nodibinata, lai padaritu eespehjamu ruhpnēezifšu darbu.) Wards atwedina to us pagahtni, ko wišsch redš šawā azu preekšchā noteekam. Wišsch šaka, ka tagadejee mešchoni usstahjas pret progresu un pee darba naw peedabonami, tapehz ka wini negrib uslabot sawu stahwofli. (Ja tas pateescham tā buhtu, tad muhsu me-

schonigee fentschi ari buhtu bijuschi pret darbu un progresu. Bet nu ir finanss, ka tas ta naw bijis, jo zilwezes ziwili-sajija tatschu ir reis nodibinata. Ja pirmzilweks buhtu bijis pret jebkuru progresu, tad mehs wehl tagad atrastu-meess lopu stahwofti un nepasihutum pat ne uguni.)

Te Lestera Warda psichologija nekur neteef. Winsch prafa, lai botokuds, kuresch sanast kopā ar kahdu eiropeti, spreesch tāpat kā schis. Tas nosihmē brihnumus prafit. Tapehz ka meschonis neka nesin, tad winam ari ir wisai mas wajadsibu. (Waretu pat teift, ka winsch tapehz ir jo meschonigaks, ka winsch ir nesinatajs.) Winam naw nekahda kahre pehz leetam kā mums un tapehz winsch ari nemas nepublas tās eeguht. Tikai no muhsu stahwofta winsch ir mulkis, newis no sawa. Winsch rihkojas pilnigi logiski, ja winsch negrib wairat puhtu usnemtees, kuras augstakas par baudam, kahdas winsch prafa. Bet tiklihds meschonim ir skaidri sajustas wajadsibas, tad winsch ari nebaidas nekahdu puhtu. Estimofst pawada daschreis weselu deenu, lai sagaiditu to azumirkli, kad ronis lihdis is uhdena, lai to tad waretu nokert.

Pa wisu zilwezes wehsturi naw neweenas deenas, kad wehrdsiba buhtu bijuse nenowehrschama wajadsiba, kā to daudsi nazionalekonomi un foziologi eedomajas. Wehrdsiba naw nekahda dabiska wajadsiba, bet ta ir zilweku maldiba. Ja zilweks buhtu sajedhdis bagatibas ihsteno dabu, tad winsch wehrdsibu nekad nebuhtu nodibinajis. Schim eestahdijumam naw nekahdas zitas sekas bijuschas, kā tikai aiskawet planeta peelahgofschanu un to it wisos laikos, tiklab pirmo warawu, kā muhsu deenās. Leels pulks zilweku apgalwo, ka wehrdsiba tagad esot kaunums, bet bijuschi laiki, kad ta bijuse deriga. Ari schahds spreedums ir gluschi nepareiss. Naw taisniba, kad tagad saka, ka slimiba un maldiba tagad esot postigas, bet ka kahdreis bijis laiks, kad tās bijuschas derigas. Tiklab atmenu laikmetā, kā tagad, zilwekam ir wairat labuma, kad winsch ir wesels un newis slimis, kad winsch atihst pateesibu un nemaldas pa tumju. Tas pats satams ari par wehrdsibu. No paschas firmās fenatnes wisahtratais panehmeens pee planeta nelahgo apstahktu pahriwehrschanas bija jo ruh-piga zita teesibu eewehroschana, t. i. brihwiba. To laiku zilweki newareja saprast, ka tas tā ir; tatschu ta ir zita leeta, bet tomehr ta neapghsch apgalwojumu, ka tas reis pateescham tā bijis.

Sawā laikā zilweki ari tizeja, ka saule greeschotees apsemi. Bet tas tatschu nenosihmē, ka tas kahdreis tā bijis, tikai tagad wairs tā naw. Tas tikai nosihmē, ka zilweki kahdreis alojas, bet tagad wairs nealojas. Gluschi tāpat tas ir ar wehrdsibu. Kad zilweki fenatnē to tureja par derigu un tagad to wairs par derigu netura, tad tas nenosihmē, ka fenatnē ta pateescham bija deriga un tagad wairs naw deriga, bet weenigi to, ka zilweki fenatnē alojas un tagad wairs nealojas.

Lesters Wards maneem te attihstiteem usskateem stahda pretim kahdu biologisku eerunu. Winsch saka: „Funkzija rada strukturu. Tas ir dabas pamatlifikums, ka tas newar attihstitees, kas sawā laikā naw bijis peemehrots toreijejem

apstahkteam. Nekas newar attihstitees, kas pateescham nederigs. Jo wairat ta ir pretruna apsihmeschana, kad runā par kahdas kaunas waj pilnigi fliktas leetas dabistu iszelschanos.“

Struktura ir eerihkojumu fuma, kuru organisms stahda pretim dsihwes apstahkteam. Ja kahds biologisks organisms spehtu attihstit pilnigu strukturu, tad tas buhtu nemirstigs. Ka wisi organismi ir mirstigi, nahk no tam, ka wini newar atrast pilnigas strukturas, un tapehz ari kahdas, kuras dsihwes apstahkteam naw peemehrotas, tapehz organismi alojas. Gluschi tāpat tas ir ar sabeedribam.

Sozialā struktura ir tahdu kustibu sakopojums, kuras isdara finanss skaits individu ar noluhku, pahriwehrt sistiko aplahrti. Bet zilweki war nodibinat sakopojumus, kuri peemehroti ihstienibai (tad saka, ka wini ir us pareisa zeta), bet tāpat ari tahdus sakopojumus, kuri ihstienibai naw peemehroti (tad saka, ka wini atrodas us nepareisa zeta jeb ka wini maldas). Pirmā gadījumā zilweki ahrapaufli peelahgo ahtri, tas ir, sabeedribas plautst; otrā gadījumā peelahgofschana eet lehnam, tad winas neplautst, bet isput (sozialā regresa laikmets).

Salihdsinajumus starp biologiskām un psichologiskām parahdibam wajaga isdarit ar leelu gudribu, jo daschadas parahdibas zetas no daschadeem apstahkteam. Ja peemehram ari buhtu peerahdits, ka ihweena, kura tik iszetas, weenmehr ir peemehrota ahrapauflei, tā tad ir isdewiga, tad tam psichologijā ne ikreis tā wajadsetu buht.

Maldiba zilweku domaschanā ir tikpat tizama, ja wehl ne wairat tā pateesiba. Ir wisai dihwaini redsot, ka Wards sludina zilweka domaschanas nemaldibu, un wisu sawu muhschu nodarbojas rakstidams leeliskus darbus, kur aplaro muhsu fentschu lempigās un nesinigās maldibas.

Ja es tik ilgi uskawejos pee wehrdsibas jautajuma, tad tas notika tapehz, lai isskaidrotu, ka daudsi zilwekistu eerihkojumu naw zehluschees no nepeezeeschamibas, kahda agrat kahdreis bijuse un tagad wairs naw, bet no weenkahrschas maldibas, kura sawu laiku pastahweja un zita laikā wairs newar pastahwet. Te attehlotā wehrdsiba wahrda pilnā nosihmē atteezas us laupibas sistemas daschadeem weideem.

Behz scheem prahtojumeem par wehrgeem, lai man at-kauts wehl kahdu wahrdu teift par seeweetes wehrdsinaschanu.

„Kad dabas bagatigee awoti tika isfmelti“, saka Labriola, „tad ekstenfwās produkzijas weeta stahjās intensfwā. Tā ka seeweete naw spehjiga, ilgi strahdat nogurdinoschas darbus, tad wina no produkzijas israidija — wina eektuwa wehrdsibā.“

Schim atgadījumam Labriola azim redsot klahn naw bijis. Mums naw it nekahdu droschu sinu par teem laikteam, kad nodibinajās seeweetes wehrdsiba. Tā tad Labriola isdomajis notikumus, lai sozials parahdibas eesprengtu Marksa mahzibu Prokrusta gultā, un schi teorija apgalwo, ka jebkuresch zilwezes kaunums zetas no kapitalistiskas produkzijas.

Bet Labriolas usskats neistura ne azumirkli kritikas. Wispirms tapehz, ka wina isejas punktis ir nepareiss. Naw

nelad bijis tahds azumirkliis, tad dabas bagatigee awoti buhtu bijuschi issmelti. Zilweks weenmehr atradees pahrpilniba waj posta. Ja winsch papuhlejās strahdat, tad winsch atradās pahrpilniba, ja winsch neka negribeja darit, tad bija postā eefschā. Dtrup pahreja no ekstenfivās faimneezibas us intensiwo notika lehnām, nepamanami pa gadu fimeeneem; un wehl tagad ta turpinajas. Naw ari taisniba, ka seeweeti atstuhma no produktijas, tapeh; ka wina neefot spenhuse strahdat gruhtus darbus. Gluschi otradi, seeweetei usspeesti wisgruhtakee darbi, tiklab meschonibas ka barbaribas laikos, ka ari wehl muhsu deenās, kur wina (i-nemot daschas nedaudas priwiligetās) strahda wehl wairaf nekā wihrs. Weidsot wehl pehdigā eeruna. Ja seeweete pateescham buhtu atraidita no puhligeem darbeem, tad wina pa sozialās hierarchijas trepem buhtu kahpuse us augschu un newis us leju, wina buhtu palituse par kundsi un ne par meitu. Aristokratijas preesch sewis weenmehr paturejuschas walu un patihkamos darbus un gruhtos, nepatihkamos darbus un puhles atstahjuschas semakām schkiram.

Labriolas neaistahwamo apgalwojumu weetā wajaga likt zitus, daud; tizamatus, daud; weentahrschakus. Wihrs ir tizejis, ka winam leels labums no tam, ka seewu winsch padaris par wehrdseni un likt tai strahdat, kamehr pats warēs padotees flinkoschanai. Tā ka wihrs bija stipralais, tad winsch soziales apstahklus tā sakombineja, ka tee no-dereja wina interesem.

Ja kahdai wihra maldibai preesch wina bijuschas kluh-migas sekas, tad ta ir schi maldiba. Dstimumu neweenadiba likumiskā sinā (kura ir absoluti pret-dabiska) isaudsi-najuse scho laiku laulibas apstahklus, kui wihrām, apspeedejam laupijuse leelu daku wina laimibas.

Tagad es esmu nonahjis pee weena no laupibas sistemas wiswahrigateem weideem, pee eefschēja politiska banditisma. Muhsu laikos winam ir pawisam apbrihnojami issarojumi; bet wifē tee atwedinami us weenu paschu sakni, us walsis waldibas eedomibu, nodewu mafsatajeem uslikk nodewas par labu tai schkirai, kurai ir wara. Ja griib attehlot wifus tos panehmeenus, kui teel leetoti scha noluhka fa-sneegschanai, tad teescham newar sinat, kur lai eesahf.

Wispirms apluhkofim likumigos panehmeenus.

Weens no wiswairaf leetoteem ir nodewu neweenadiba. Dascheem indiwideem waj weselām grupam palaimejas pawisam atswabinatees no sinameem klauscheem. Franzijā semneekam nahzās 80% no saweem eenahkumeem atdot walstij, basnijai un sawam kungam, bet pats kungs par sawu muischu walstij nemafsaja it nekahdus nodoklus. Bet ari kur nebija pilnigi isnehmumi schis pasaulēs leelaji prata zaur daschadām ifrunam few uslikkās nastas nowelt us zitu kameescheem. Un peh; neweenadām nastam nahf neweenadi labumi. Walditaji tā prot eerihlot, ka wini dabū labi samafsatas weetas un is tam ijtumti wifē tee, kui nepeeder pee tās schkiras, kas patlaban atrodas pee waras. Zitads laupibas weids ir mesli, kuras eerehdni leelas few samafsat, lai likumu ispilditu waj ari to pahrfahptu. Schahds gubernementals banditisms wifai zilwezei nolaupa milsistas sumas. Buhtu gruhti flaitkos

to isteikt, bet bes schaubam miljardos tee sneedsas eefschā. Tad nahf daschadās sahdsibas konzeffju weidā us daschadeem atklatteem darbeem. Kahds dselszefsch peemehram dabū garantiju, ka tas ik us kilometru tik un tik eenefis. Bet kilometra buhwes isdewumus fastruhwe kreetni us augschu. Konzeffjonars starpibu eebahsch kabatā un nelaimigajam nodoktu mafsatajam nahkas ilgus gabus nomafsat scho starpibu. Wajadsetu pildit weselus sehjumus, lai waretu usflaitit ween wifas tās topeju naudu aplaupischanas, kahdas teel peekoptas ziwilisetās walsis Schai sinā parahdas leelas isgudrotaju dahwanas, te safneegta ihstena meisteriba, kura pateescham apbrihnojama.

Tad nahf monopoli, premijas, apfardsiiba tā sawzāmam produzentam, walsis peederigeem atwehletās priwiligijas, peemehram fugneezibas muita, aisleegums sweschajeem no-darbotees ar peekrastes fugneezibu un t. t. (Te jafaka „tā sawzameem“, jo ikweena produktija, kura nedsihwo no paschas eenahkumeem, aiskawē bagatibas peeaugschanu. Ihstenedā ta tad ir destrukcija un newis produktija.)

Wahrda ihstena nosihmē walditee ir bars, kuru jo ruhpiigi zenschas apzirpt. Walsi wiszaur usfkata par leelu fabeedribu preesch sawstarpejas aplaupischanas. No Kati-linas laikeem lihds muhsu deenam politika ir banditisms, kura weidi raugotees peh; apstahkneem ir wairaf waj masaf leekuligi waj ari wairaf waj masaf ziniiski. Ko mehds apsihmet par pariju zihnu, beigu beigās atwedinams us tautejeeschu sistematisku aplaupischanu. Tapeh; no sinama weedotka politika ir netihra nodarbofchanās, leels pulks smaltjuhtigu un peeklahjigu zilweku ar to nemas negrib eelastees un beeschi amata politikā nebauda wislabalo flawu. Muhsu garā tā eesafnojees usfkats, ka walsis ir tik preesch aplaupischanas, ka no ta dabū weelu wifē muhsu politiske eerihtojumi. No tam ari attihstās wispahreja balfs teeftiba. Ir tizets, ka wifē waras turetaji pastahwigi griibot tautu islaupit par labu masakumam. Lai scho kaunumu nowehrstu, tad gribeja, ka tauta teel waldita no wifu aplaupito delegateem. Domaja, ka tautai nebuhschot nekahda interese sewi paschu aplaupit, un ka tapeh; wis-pahreja balfs teeftiba laupischanai padaris galu.

Bet scho eerihtojumu iswedot, isnahza gluschi otradi. Alf wispahrejās balfs teeftibas aplaupischanā kluwuse wehl leelaka nekā agraf. Tas jau ari gluschi dabiski un newehrschami; jo pee politiku noblehdijumeem peeweenojās wehl politiku neatkautee labumi. Masu aplaupischanā zaur walditajeem pat pirmo weetu eenem wiswairaf demo-kratiskā walsis pasaulē — Saweenotās Walsis. Ir sinams, ka winas ilgabus mafsā wairaf nekā 700 milionus frantu pensju „inwalideem“ no brihwibas kara. Schee „inwalidi“ pa leelakai dakai ir wehleschanu agenti, kuru pakalpojums uswaretaju partija samafsā us nodoktu rehkinu. Schis Amerikas pensijas ir wisleelakā aplaupi-schana, kahdu wehsture war usrahdit sawās analēs.

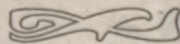
Ja apdomā, zil neslaitamu afins subzeju wifās walsis, tiklab monarchiskās, ka republikaniskās, issuh; eedfihwotajus, un zil gadu fimtenus tas turpinajas, tad warēs nofkahrst, zil daud; miljarbu darba deenu istaisa schis sahdsibas.

Ja wiß ſchee ſozialee paraſiti, kuri tà dſihwo uß ſawu lihdſzilweku rehſina, buhtu peegreesuſchees kahdam raſchigam darbam, tad ſchodeen paſaule buhtu daudſ labati peelahgota un lablahjiba daudſ leelata.

Gandrihſ nemaſ newajaga atgahdinat, ka politifkaiſ banditiſmſ teem, kaſ winau peekopj, neatneſ it nekahdu labumu. Wißpirimſ wini paſaude labumus no wißpahrejaſ bagatibaſ, toſ baudijumus, kahduſ dotu winau apdſihwotàſ ſemeſ pilnigakſ peelahgojumſ. Bet ari winau teefchee labumi ir titai eedomati. War ußſtahdit kà prinzipu, ka atklatu amatu algas ir jo augſtatkaſ, jo wairak eerobefchotſ atteezigà ſeme ir politifkaiſ banditiſmſ. Anglijà, kur aplaupiſchana par labu waldoſchaj ſchikrai ir wißmaſaka, walſtſ deenetaju algas ari ir wißaugſtatkaſ. Turzijà, kur nobodku maſkataju aplaupiſchana ſaſneegufe wißaugſtako pakahpi, eerehdneem ir wißplahnakàſ algas un to paſchu wini nedabiu kahrtigi.

Wißàſ ſemeſ pate no ſewis attihſtaſ ſchikra no optimateem, kuri ari grib waldit. (Neteikſchu ariſtokrati, tapehſ ka ſchis wahrſ par daudſ paſaudejiſ no ſawas pimatnejaſ noſihmeſ (wißlabako wal diba) un tagad wairak apſihme netaiſnigu ſchikru no priwiligeteem, kuri dſihwo uß tautas maſaſ rehſinu.) Kad taſ tà buhſ, tad nonahkſ pee fiſiologiſto funkziju diſerenzefchanaſ, no kuraſ rodkaſ dſihwo

organifmu pilniba. Lihdſ ſchim deemeſchehl wißaſ ariſtokratijaſ un waldoſchàſ ſchikraſ dſihwojuſchkaſ tai mal diba, kura ußſtata par derigu, zaur politifko banditiſmu un priwiligiam ſagrahbt tuwatu labumus. (Sahſot no wahraweem wißaſ wal dibaſ, kuraſ Egiptè ſeſoja weena oſrai, ir tizejuſchkaſ, ka eſot winau intereſe ſemneeku pluhkt, kamehr ween no ta kaſ pluhkamſ. Pirmà wal diba, kura ſchim ußſlatam nepeekrita, bija lorda Kromera wal diba. Kamehr winſch walbija, tamehr ſeme ari ihſà lai kà ſpehrufe leelus ſokuſ uß preekſchu.) Ja waldoſchàſ ſchikraſ buhtu apjehguſchkaſ, ka winau paſchu labumſ ir, nelaupit un ari neweenam nekaut laupit, winaſ buhtu eeguwuſchkaſ pilnigu tautak uſtizibu un muhſu walſtju organifaſija buhtu pawifaſam zitada, nekà wina tagad ir. Pilſoni wißpahrim dairak no politikaſ un ir daudſi, kuri ne par to negrib ar to eelaiſteekſ. Ir pat tahdi, kuri pa 3—4 gadeem reiſi negrib noet uß deputatu wehlefchana. Wal dita ju banditiſmſ deemeſchehl dara tik daudſ zeeſchanaſ, ka tautak teef peepreeſtaſ nodarboteek ar walſtſ dariſchanaſ. Ja wal ditaji buhtu ſawaſ intereſeſ ſapratuſchi un ja wini nekad nebuhtu laupijuſchi, tad wiß tagad buhtu zitakſ. Walſtſ dariſchanaſ buhtu pilnigi atſtahtak optimatu ſchikrai, tautak maſa daudſ neko nebuhtu behdajuſe un optimati uß wiſeem laiſteem buhtu palikuſchi pee ſtuhreſ. (Turpmat wehl.)

Gesta Berlings.

Selmaſ Lagerlöf romanſ.

(Turpinajumſ.)

Brobijaſ mahzitaja nauda.

Kawaleeru namà kluſumſ. Lihke meſchragi, kaſ uß firgu bij noſpodrinati un appuſchoti jaunàm ſakàm ſchnozem un puſchkeem, karajak neleetoti kaktok. Wijoleſ, ſihda autok eetihtak, duſ lozineem lihdſjàſ kaſtèſ. Sleiteſ, kà eemehrktaſ, ir palikuſchkaſ uhdeni breeſtam. Belmana dſeeſmaſ neſtan, nedſird ne ſmeeklu, ne joku. Uß leelà, ar balteem groka glahſchu bareem apkrauta galda ſtahw katkſ, bet neweena naw, kaſ maiſitu taja ſmarſchojoſcho dſehreenu. Berentreizſ ſehſch un ſpehlè kartiſ, bet neweekſ nenahk, meſt ſawu ſpehleſ graſt uß ſpodrà ſchlihwja...

Kawaleeri, muhſchigee preekka ſargi un uſturetaji, nu lihdſinaſ noſaluſchàm ſeemaſ muſcham, kaſ leen aiſtraſneſ tumſà pehſ meera un glahbina. Wiß ir kluwiſ auſtiſ un weentuliſgſ. Kapteinaſ Lenartſ ir wakar nomiriſ un Geſta Berlingſ aiſbehdſiſ, pehſ ſawa paraduma, meſchà un tuſkneſi, kà arween, kad wina ſinama ſiſdſ dabu jaunu, ſmelđoſchu brubzi. Wini ſina, ka taſ ilgi, warbuht nedekam neatgreesiſeekſ, kamehr wina iſmiſumu atkal laiſk buhſ dſeedinajiſ. Jaunà graſeene ir eeſlehguſeſ iſtabà un newehlaſ neweena no teem laiſt ſawà preekſchà...

Roſeſ ir nowihtuſchkaſ, lapak nobiruſchkaſ, ſahle nobſeltejuſe un kawaleeruſ pahnem tiziba, ka ari pate dſihwiba eſot nobahluſe. Erneellu peepeſchi eerauga, ka ir paliziſ

wekſ un reebigſ, kruſtehwſ Eberhardtſ ir ſawu leelo ſiniſko darbu beidſiſ, patrona Julija ſiſdſapſina neſina kurdekteekſ, Lilientrona ilgojak pehſ mahjam...

Un wini waižà paſchi ſew, to gan tee noſeeguſcheekſ, ka wihnkſ preekſch teem ſaudejiſ ſawu garſchu, kartiſ wairſ neeepreezina, muſika wairſ neatdſihwina? Kapehſ preeku wara bij wimuſ atſtahuſe? Kahdu grehku wini bij nodarijuſchi, ſchee nabaga poſta kawaleeri?

Te durwiſ atwehràſ un pee kawaleereem eenahza Brobijaſ mahzitaja meita. Ta bij energiſka, maſa jaunawa, kaſ zauru gadu wiſeem ſpehkeem bij zihnijuſeſ pret nekretno ſaimneezibaſ palaiſchana un iſſchkehrdibu. Winai peemita kautkaſ tik nopeetniſ, peenahkuma apſinaſ pilnkſ, ka kawaleeri arween ſajuta pret to ſinama reſpektu, lai gan ta wehl tikto atſtahuſe behrna gaduſ.

„Schodeen eſ biju atkal mahjàſ un iſmeklejoſ pehſ tehwa nandaſ,” wina teiza. „Bet atkal nekà neatradu. Parahdu peeſihmeſ wiſaſ ir iſſtrihpotak un atwiſkneſ un ſkapji wiſt tuſkchi.“

„Taſ ir behdigi preekſch jumſ, jaunkundſ,” ſajija Berentreizſ.

„Kad majoreene gahja projam,” Brobijaſ mahzitaja meita turpinaja, „tad wina mani lihdſa, ruhpeteek par winaſ namu. Un ja eſ buhtu ſawa tehwa naudu atraduſe,

es buhtu to isleetojuse Etebi atkalpazelschanai un ustopschanai. Bet tā ka es neka neatradu, tad panehmu few lihbs wismas kahdus sarinus no sawa tehwa negoda grehdas, jo manis ari nu saganida tikai kauns, kad majoreene pahrnahks un man prasīs, kas ir wehl atlizees no winas Etebi?"

"Neehdinat nu few firdi tik dauds deht leetam, pee kurām juhs neefat wainiga," atbildeja Berentkreizs.

"Bet es kauna sarinus neatnesu preeksch sewis ween," teiza meitscha; „es atnesu kahdus no teem ari jums, labee fungi. Laipni luhdsu, mani fungi! Mans tehws naw weenigais, kas gahdajis Bermijā par negodu un kaunu."

Baroneetes Wogan (Vaughan) gahjeens uš laulibam

Un wina apgahja tos wišus pehz kahrtas, nolikdama tatram no teem preekschā daschus no saweem sarineem. Daschi no kawaleereem lahdejās, bet leelata data weenaldsigi kahwa tai rihkotees. Pehdeji Berentkreizs ar aristokrata meerigo zeenibu sazija: „Ir labi, jaunkundse. Paldees! Tagad juhs warat eet."

Kad wina bij projam, wišch usfita ar duhri uš galda tā, ka glahses fatodsijās.

"No šchi brihscha sahlot," teiza wišch, „es nekad wairs nedseru. Tahdu dahwanu otrreis lai brandwišns nekad wairs neatnes." Tad wišch peezehlās, isgahja laulā un pahr kawaleeru namu atkal nolaidās dšitsch klusums.

Bet katram kawaleeram preekschā guleja pahris Brobijas mahzitaja negoda grehdas kozinu. Un katrs kozinšch, likās, atdarija muti, atfahrto dams weselu wirkni neomuligu jautajumu:

"Kur ir majoreene? Kur Etebi gods un wara? Kalab krita zaur sleptawibu Deewa suhtitais? Kur ir zitreiseja bagatiba, kas waldija Lewu efera seedoschos frastos?"

Un peepešchi likās, itkā kawaleeru nams buhtu atskanejis no tuhstoschām balsim, kas wišas dewa atbildes. Wezajeem lungeem bij tā, itkā tee sehdetu duhzoschā bišchu dšelonu barā. Uš wišeem jautajumeem teem atskaneja atbildes, — ašas atbildes, kodigas atbildes:

Kawaleeri ir isdšinuschi sawu labdaritaju; — tee pašchi kawaleeri, kureem ta dewuse pajumti, ir padarijuschi to par ubadši. Wina ir gahdajuse teem baribu un preeku un wini ir atmaksajuschi tai ar badu un ruhpeem.

Kawaleeri ir isputinajuschi koschato muišchu wišā Bermijā. Kawaleeri ir aisslehguschi Deewa suhtitajam wina pašcha namu; trakulis, kas to nonahweja, ir masal pee wina noseedsees nekā mehš, kas isnihzinajam wina mihtako zeribu. Kawaleeri ir isplatijuschi pee nabageem schuhpiibu. Kawaleeri ir tee, kas wišu Lewesera apfahrtni eedšinuschi postā.

Un schis balsis nebija skanejuschas wehl nezil ilgi, kad kawaleeri weens pehz otra zehlās augscham un dewās no schejeenes laulā. Un isnahza tā, ka tee nejaušchi atkal fatikās kopā lejā pee upites, kur senat stahweja dširnewas un smehde. Wišur teem aplahrt wareja wehl redset postišchanas pehdas. Leelais ahmurs rehgojās is kahdas dehtu un koku tšchupas, beese zepļa muhri stahweja melni drupu widū, leelā lakta wahkajās dšiti eegrimuse dubtos...

Un — jese redsat! Rudseka widū gahja aplahrt palkawneeks, strahdadams un saganawodams weetu jaunai smehdei un jaunam dširnewam! Un pamasam, peenahkdami zits pehz zita, dewās pee darba ari pahrejee. Drihs wini bija sche wiš. Tee wilka projam balkus, lausa atmenus, rafa un buhweja. Un drihs atskaneja atkal dšeesmas, pluhda joti un

smeekli. Atkal wini bija duhschigi un stipri. Gan schee Etebi atkal ustopschot. Tad pahrwedischot majoreeni. Norunaja suhtit zil ahtri eespehšams Brobijas mahzitaja meitu pee winas kalnos. Lewesera frastu truhkumzeetejeem bija atkal atdabut sawu darbu un pelnu tā senat.

Bet melnais, ar ašnim seemaswehttu nakti rakstītais kontraktis? Ak ko! — tagad wini rihkojās dauds kawaleeriskati nekā jeklad agrat. Wini strahdaja un turpinās strahdat, bet winu algai bija pastahwet godā un newis naudā...

* * *

Swehtdeenās rihtā Gesta Berlings eeradās Brobijas basnizā. Deewkalposchana bija patlaban sahlusēs un basnizas preekschā tadeht wišs bija tultschs, tikai preekschnamā stahweja us ahtru rofu sahlsts sahlrs.

Gestam Berlingam bija gruhti paeet schim sahlrtam garam. Winsch sinaja, ka tajā guf labais kapteins Lenarts un winam bija tā, itkā tas aissprostotu winam Deewnama durwis.

Winsch bija deenu un diwas naktis pawadijis maldidamees pa meschu, nebija neta ehdis, bija noguris, issaljis, un fatreekts no sahpem. Tagad winsch bija nonahjis lejā redset nabaga laudis basnizā, jo kalnos, wentulibā, winam bija stahwejuse prahtā ta deena, kad winsch sehdejis ar Brobijas mahzitaju zekmalā pee schagaru tshupas, un ta naktis, kurā winsch redsejis tumfchos kauschu baruš ar Rigardes meitenes lihki dodamees pa Etebi wahrteem projam un winu bija sagrahbuše tit karsta wehleschanaš, kluht par nabagu palihgu un draugu. Tagad winsch wehlejšas pastatitees us wineem basnizā, lai sahrahtu spehkus, ar ko eesahlt wineem kalpot.

Bet winsch nespebjā paeet sezen kapteina Lenarta sahlrtam. Winam likās, itkā miruschais tam ussauttu: „Gesta Berling, kā tu zere nabageem palihdset? Tew wehl eet wišur lihds kā smaga nasta tewis pašcha darito kauno darbu sefu nepanesamā nasta. Pa preeksch wehl tu patš un wiš tawi mihlee lai eewahj tawu nedarbu angtus, ko tu, nelaimigais, eš tit bagatigā mehrā issehjis!”

Winsch peegahja sahlrtam kluht un nokrita pee ta zetos. „Palihdš man kluht par truhumzeeteju palihgu,” winsch teiza; „palihdš man, ka es sawas mihtotās wairs nekad neapbehdinatu!” . . . Un atkal un atkal wina luhpas turpinaja atkahrtot: „Palihdš man, ka es turpmal nekad wairs neatnestu pašaulē ne behdu, ne negodu, ne postu, ne kahdas zitas nelaimes.”

Te smaga rofa uskrita us Gestas pleza. Winam aif muguras stahweja Sintrams.

„Gesta, ja tu wehlees kahdu labi ismukktot, tad leezees

pee semes un nomirsti. Naw neta rafinetaka neta nomirt, neta, kas brasham wihram waretu tā pastrihpot rehkinu, kad winsch to wismasat eedomajas, neta peepeschi aiseet. Leezees pee semes, Gesta, es tew safu, un mirsti.”

„Tas ari buhtu tas labakais preeksch manis,” atbildeja Gesta domu pilns.

„Bet papreeksch, Gesta, isdomā kautko, ar ko es waretu to tur sahlrā wehl labi pakaitinat.”

„Un tad winsch tewi buhtu ismukkojis?!”

„Saprotams! Usluhko tikai mani, manu sehn! Es esmu peekrahpts zilweks. Kā tikai winsch wareja un kalab tam wajadseja isliktees tit mukkim un wafat mani aif deguna, kad winsch bija tit gudris, taifni pašchā ihstakajā brihdi liktees pee semes un nomirt? Bet wehl winam sawu atmafsu nahftees fanemt! Es winam pukes un

Melntalnes pazelschana par karala žwalsti. Stats Žetinjā, karala pils preekschā, pehz Melntalnes isfludinashanas par karalisti.

wainagus noplehšschu no sahlrta, apgahšschu to us mutes un uslahpschu ar kahjam tam wirfū!”

„Nē, kamehr wehl es esmu dšihws!” ussauza Gesta.

Sintrams salika rokas krusis us kruhtim un saflehja galwu. Kaut kas no welna schauschaligās majestates lidenajās pahrscho wina kalpu.

„Man ir us to dabiga teešba!” winsch teiza swinigi. „Man bija leels nodoms, kura plans bija jau tit weikli sagatawots, — te schis wišu nem un isposta! No schi nodoma atkarajas wišas Lewu esera apahhrines liktenis. Buhtu man isdewees to iswest, ta buhtu isputinata. Ar kahdu noluhtu gan zitadi es buhtu wišu augu gadu tā publejees? Es aifdsinu majoreeni, eedfsinu postā Melchioru Sinleru, turu apflehptu Brobijas mahzitaja bagatibu,

eeliku kawaleerus par kungeem Etebi . . . Tauta bija jau patlaban eekrituse tiktahku trakumâ un nelaimē, ka ne-weens wairs nespehja winus isglahbt no nenoweherfchamâs samaitafchanas, ka tikai winsch weenigais, kuresch taifni ihstajâ brihdi nu ir nolizees us aufs un nomiris. Tu redseji, manu sehn, tu redseji, zil' tahlu ta leeta jau bij tirgû? Semneeki gahsâs us westgotlandeescheem un dole-karleescheem un, buhtu tas wilzees wehl jele weenu sekundi ilgaf, tad wißs tirgus lauks buhtu pahrwehrtrees par weenu flaktinu, seewas un behrni buhtu samihhti sem kahjam, mantas buhtu fahweestas dublos, wisur buhtu noristna-juschâs laupifchanas un fleptawibas, — nebuhtu tikai peepefchi nomiris kapteins Lenarts! Un tad buhtu sekofuse teesa, bads, jauni dumpji. Kareiwji buhtu tikufchi nome-tinati fahdschâs un isfufufchi paschu pehdejo. Lewefars buhtu tapis tik reebigs, tik nosaimots, tik negoda pilns, ka neweens, isnemot wezo Sintramu, nespehtu wairs sche dshiwot. Sati, waj tas nebuhtu bijis milsu darbs?"

"Bet kas tam wisam buhtu par mehrti?"

Sintrama azis sibinoja, kad winsch dewa sawu atbildi:

"Man buhtu bijis preeks, jo es esmu kauns. Es esmu kalnu lahjis, es esmu sneegputenis klajumâ; mans preeks ir — wajat un nonahwet. Nost, es satu, nost ar zil-wekeem un to, to zilweks zehlis! Es newaru winus pajeeft. Es waru gan laist tos tezet man zaur pirksteem un meh-tatees tur sawos kuhlenos — tas war mani us kahdu masu laizinu usjautrinat — bet nu man bij schi spehle-fchanâs lihds kallam, Gesta. Es gribeju kertees pee flep-kawibam, gribeju postit." —

Winsch bij ahprahtigs, pilnigi ahprahtigs. Winsch bij preefsch ilgeem gadeem eefahjis scho elles mahftlu spehlet joku pehz, bet nu kaunums bij paturejis wirsrotu par winu un tagad winsch pats tizeja, ka esot weens no elles kaunafeem gareem.

Bet Gesta Berlingu, kuresch kwehloja aif dfinas palihdjet truhkumzeetejeem, wina wahrdi aifkehra kâ sibens.

"Tu fini, kur Brobijas mahzitaja bagatiba?" winsch praftja.

Sintrams atbildeja ar ahtru, gluhnoschu ftatu:

"Warbuht tu gribi kluht par tautas labdari, Gesta?"

"Ja," atbildeja Gesta. Winsch sinaja, ka ar tahdu wihu kâ Sintramu wislabalais bij runat pateefibu.

Pahr Sintrama feju pahrslihdeja tumfchs spihdums.

"Waj re!" winsch teiza. "Tad es sahrku labaf at-stahschu meerigi gutot, jo nu es finu zitu labaku atreeb-fchanos."

"Kas tew jaatreebj? Labalais tautas draugs nu ir miris un truhkums ir tik leeks, ka wehl gandrihs nefad."

"Wißs, es tew satu, ir beigts. Paluhkojees tikai schurpu! Medsi? Beetuma kareete. Atbrauza schodeen man par ekipaschu un man bij ar afaram jaluhdsas, kamehr isdewâs semes preefschneeta fungu peelabinat tik tahlu, ka winsch bij ar meeru, pagaidit mani abra, kamehr es eenahzu noflaitit pee swehta aifgabjeja sahrka sawu tehwa-reifi. Tâ ir."

Un Gesta Berlings eeraudfija pee basnizas durwim zee-tuma kareeti, kura tepat wisâ tuwumâ gaidija us Sintramu.

"Es gribeju te pateiftees kapteina kundsei par winas wakarejeem publineem, rototees nelaita wezajos papiros pehz peerahdijumeem, ar kureem ta waretu usfuhit man us kalla preefschneezibu finamajâ pulwera leetâ, kas tai ari ir isdewees taifni tai brihdi, kur es taifijos dotees laukâ us schi labâ wihra apbedifchanu. Bet nu es sahrka wairs neaiftifschu. Es finu ko isdarit nefalihdfinami labaku, nekâ winu samihdit sem kahjam. — Klau, Gesta! Juhs Etebi tagad leelatees tapufchi par engefeem, ja? Un kad Brobijas mahzitaja meitene dabus sawu mantojumu, juhs esat nodomajufchi to isdalit nabageem, ja? —"

"Wina grib to isleetot Etebi uslabofchanai un ari nabagu labâ; ja, wina arween tâ ir isteifufes."

Sintrams fmihneja.

"Tu labpraht dshiwibas neschehlotu, kaut finatu, kur wina nauda atrodas, Gesta?"

"Ja, to es labpraht wehletos finat."

"Ja tu man apsolees, ka dosees no schejeenes teefchi us mefchu, tanî weetâ, kur Rigardes meitene noftâs, un nometisees tur no klints, ja es tew naudas flehtumi atklahschu, tad es to darifschu. Tas buhtu tik flaiti, ja tu spehtu tâ mirt. Tad wißs fazitu, ka tarwas breefmgâs firdsapfinas molas ir tewi eedfinufchas nahwê."

"Es esmu apsolijees dshiwot tik ilgi, kamehr Anna Lisa atrodas majoreenes deenestâ un tadeht man tas naw eespehjams."

"Schi aifbildinaschanâs ir leeka," atbildeja Sintrams.

"Kad tu buhft atdewis winai tās mantojumu, tad tatschu wina naw wairs kalpone."

Bet Gesta Berlingâ te litâs wisas wezâs un jaunâs ilgas fapluhtot atkal weenâ weenigâ dfinâ, weenâ weh-leschanâ — drihstet mirt. Skaidriba starp winu un to, kuru winsch sauza par sawu laulatu draudseni, nefad nebij tikufe panahkta. Winsch bij jutees laimigs, ka bij driht-stejis buht winas kalps, kâ pahrejee kawaleeri; bet kam bija notikt tad, kad winas laiks Etebi buhs notezejis, to winsch nesinaja. Winsch pat nesinaja, waj wina tad at-greefschees pee saweem wezakeem, waj paliks pee wina. Tikai weena leeta bij neschaubama: winsch newareja pa-rahdit winai leelata pakalpojuma, nekâ atdodams atkal winai tās brihwibu. Un preefsch tam tagad bija wis-labakâ isdewiba. Tagad winsch wareja atfwbinatees no wisam firdsapfinas mokam; tagad winam bij eespehjams peepildit sawu labako brihschu firds wehlejumees, pakalpot Deewam un zilwekeem . . . Tas wißs nu wehl daubs wairaf spihdeja tam prefi schajâ flaitajâ, krahfchnajâ apfinâ: winam ir atkauts mirt.

Winsch sneedsa Sintramam roku un schis fta tam plaufstâ.

"Mahzitaja nauda atrodas Brojes bajnizas torni, sem grihdas, netahlu no swana auklas," fazija Sintrams. "Bet tikai gahdâ nu, ka teezi prom no schis pasaules, eelams wehl wakars; jo zitadi gan es eerihfofschu, ka Brobijas mahzitaja meita patura sawu naudu pate preefsch sewis." —

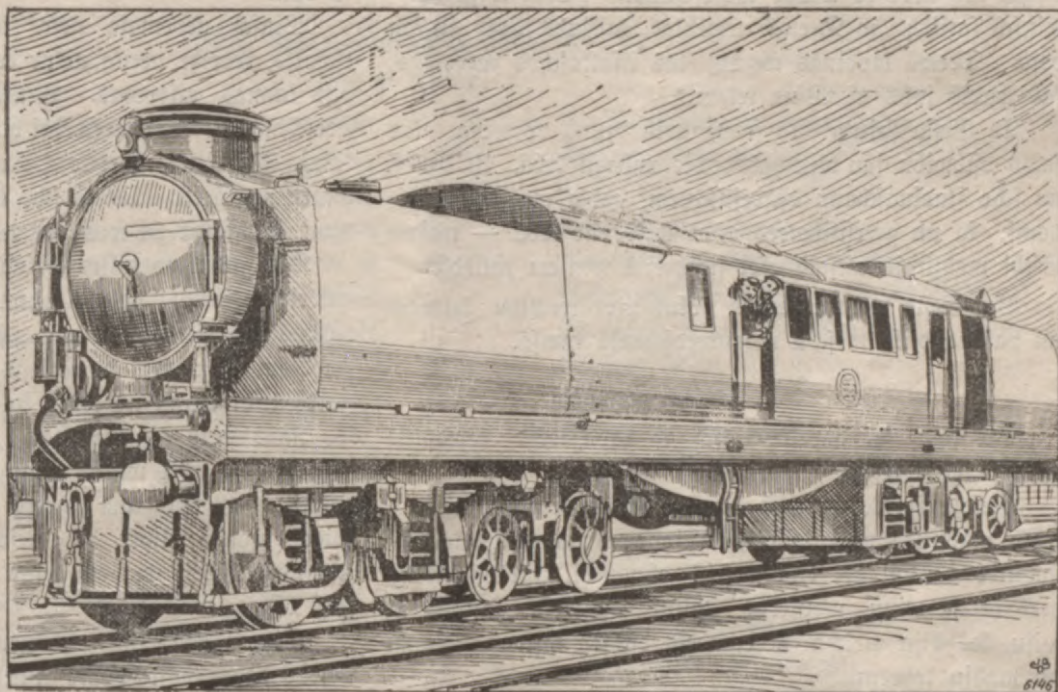
Tagad preefch Gestas Berlinga fetoja jauka pehzpusdeena. Winsch dewas basniza un fwiniga lihgsmita domaja par to, ka winsch nodos sawu dshwibu, lai palihdsetu scheem laudim. Winsch eegahja sakristeja un usrakstija rikhojumu, pehz kura Etebi darbi attal jaussahk un labiba jaisdala truhkumzeetejeem. Un tad winsch dsirdeja ka, nolafot wina manifestu pehz deewkalposchanas laudim, pa basnizu ispluhda karsts preeka un isbrihneschanas wilnis. Winsch ussihmeja wehl kahdus wahrduš ari sawai laulatai draudsenei, pasinodams tai, kur atrodas Brobijas mahz itaja nauda. Spalwa pret pascha gribu tezeja tablak un winsch usrakstija tai ari ihfu atwadischanos, gadijumam, ja teem buhtu lemts nefad wairs nefatittees... Winam esot faut kas jadara, lai ispiaktu Nigardes meitenes nahwi, winsch rakstija. Un tikko wehstuli nosubtijis, winsch pats brihnejas, kapehz ihsti winsch to rakstijis un winam kluwa par to shehl.

Pasaule winam sen nebij parahdijuses til jauka ta schodeen. Pehz deewkalposchanas winsch farunajās ar Annu Stjernhet un Mariannu Sinkler. Winas abas luhdja to, faskurinatees un kluht par wihru. Winsch isfinaja, ka Anna Stjernhet atraduse apmeerinajumu darbā — wina tagad pate pahrwaldija sawas leelas muischas un laudis runaja, ka no tās laikam buhshot otra majoreene. Winsch juta, ka abas lepnās seeweetes zeeta no apšinas, ka tam jakaunas no wihra, kuru tās reis mihlejuschas. Tagad, — eekrita winam prahta —, tagad tās preezafees, ka es nododu sawu dshwibu, lai isglahbtu truhkumzeetejus no winu posta un pazeltu Etebi tās? agrakajā flawā un sposchumā...

PeHZ deewkalposchanas notika kapteina Lenarta apbedischanā un tā ka winsch bij miris tirgus deenā, tad laudis bij fanahkuschī no malu malam tuhkstoscheem. Wisa kapehta, kapehtas walnis un basnizas laukums bij pahrpilditi no pawaditajeem. Wezais prahwestis bija flims un zitabi nemehdja spredikot, bet us kapteina Lenarta behrem bij apsolijees eerastees un atnahja ar noleektu galwu un nogremdejees pats sawos fapnos, ka bij tagad wezuma deenās paradis, un nostahjās behru gahjeena preefchgalā, flumigs un klušs. Daudj lihku wezais wihes bija iswadijis, gahja parasto gaitu azu nepazeldams, usmeta semes us sahrka, nostaitija sawas luhgschanas un nemanija neta fewischka. Bet kad kesters ussahla dseefmu, un ta tika dseedata no fntām un attal fntām balfim un wihreeschi un seeweetes

un behrni — wif dseedaja lihds, tad firmais gans usmodās no fapneem, pazehla azis, noglahstija tās, itka no faules apschilbinats un uslahpa us swaigo semu kopinas, apstaittees apstahrt. Nekad wehl winsch nebij schahdas dseedaschanas pee kapa dsirdejis, nefad wehl redsejis til leelu pulku sehrotaju deht kahda aishgahjeja... Wihreescheem galwās bija wezās, nonehsatās behru zepures, seeweetem apseeti balti preefchauti ar plateem eelokeem — wif neta fehraš, wif raudaja, wif dseedaja.

Wezais prahwestis trihzeja no aiskustinajuma. Winsch fajuta swehtu lihgsmitu, redsot tautas mihlestibu pret nomireju. Kad dseefma bij aplufuse, winsch issteepa tautai preti sawas rofas. Ar wahju balfi winsch isrunaja daschus wahrduš, bet tad aplufa. Šahla wehl reis, bet wina wahrduš dsirdeja tikai kahdi wistuwatee. Bet tad peepeshi trescho reis, wina balfs kluwa spehka pilna un flata,

Birmā turbīnu lokomotive.

atdshwojuses dšitajā awotā, kur werda mihlestibas pilna wehleschanas, remdinat nostumuschās tautas flumjas.

Winsch stahstija saweem kluustitajeem wifu, ko winsch no Deewa fuhtitā sinaja. Winsch atgahdinaja teem, ka ne ahrejs sposchums, ne leela bagatiba weduschī scho wihru pee wina labās flawas, bet weenigi tās, ka winsch pastahwigi Deewa zelus staigajis un nu winsch luhdsot toš, ta kunga un Kristus deht, darit winam pataf. Itweens lai mihlot sawu tuwaku un tam palihdsot. Itweens lai domajot par sawu tuwaku wislabako, itweens lai fetojot sawos darbos labajam kapteinam Lenartam. Jo ne leelas dahwanas preefch tam wajadsigas, bet tikai deewbijigs gars un godiga firds. Un tad winsch istulkoja teem, ka wif schogad notikuschais esot leela preefchfagatawoschanas us to mihlestibas un laimes laikmetu, kura zeta juhtis wini patlaban atrodotees. Schinis gados winsch beeshi esot redsejis zilwezibas zehlo dšichenumu istaititos staros

islauschotees is wispahrejas tumšibas. Tagad tee wif eedegschotees kà gaischa, spihdoscha faule lauschu firdis.

Winsch pazehla azis un rofas un pasludinaja semē meeru:

„Deewa wahrda,“ winsch teiza, „lai nemeers issuhd kà twaiti! Meers lai nolaischas juhsu firdis un wifà dabà! Wisas nedsihwas leetas un swehri un stahdi lai atrod meeru un beids darit postu un isnihzinashanu!“

Un Gestam un wiseem ziteem bija tà, itkà dširdetu kahda parega wahrbus. Wif eedegàs zits zitu mihlet, wif wehlejās buht zits zitam labš. Bija tà, itkà kahds Deewa swaidits buhtu nonahjis, kam dota wara par wifam rabitam leetam. Swehta meera wehšma nolaidàs pahr semi. Bija tà, itkà kalni starotu un eelejas smaiditu un rudena migla eetehrptos roschainà mirdsumà.

Pehdeji winsch luhdša, kaut Deews suhtitu tautai pahlihu, kas nodotos winas kalposchanai. „Tam ir janahš,“ winsch fazija; „jo Deews newehlas, lai juhs tagad aiseetu bojà. Deews modinàs weenu, kas issalkuschos pachdinàs, kas wadis juhs us Wina tekam.“

Te Gesta fajuta, ka firmgalwis runà no wina, kas sawu dšihwibu jau bija pahrdewis nabagu labà. Un daudsi no scho fludinashanu dširdejuschēem, gahja mahjās stahstidami, ka nu greešichotees atkal wifš par labu — trafais Gtebi mahjitajs tatschu esot swehrejis wineem palihdset.

Bet Gesta wehrša sawus šokus pret reetumu kalneem un pajuda dšiko meschu nezaurredsamajà tumšà.

* * *

Tas bija sen agrak preeksch ta gada, kad kawaleeri waldija pahr Gtebi.

Meschà spehlejās kopà ganu sehns ar ganu meiteni, zehla mahjinās no radštem, lašija ogas un mahza kahrlu stabules. Wini abi bija meshà dšimuschi, tur bija winu mahjas un winu walsšiba. Wini dšihwoja šastanà ar wifu, kas bija meshà, kà semneeks dšihwo šastanà ar šaimi un mahju lopeem.

Luhšchus un lapsas masee šauza par šaweem funeem, fermulitis bija winu kafits, šaki un wahweres winu spehtu beedri, lahtšchi un breešchi leeleeragu lopi! Puhzes un teteri tupeja wineem buhrischos, egles bija par šulaineem un jaunee behrsini par weeseem us winu swehtkeem. Wini šinaja wifas alas, kur odses šatinuschàs guleja sawu seemas meegu un pelbedamees tee wareja redset šaltschus schaudotees pa štaidro uhdeni; bet wineem nebija bail ne no tšchuhštam, ne no mesha gareem, jo tee wifš peedereja pee mesha un meshšs bija winu mahjas. Kas winus tur wareja beedet?

Buhdina, kur dšihwoja sehns, atradàs dšiki meshà. Turp weda kalnains mesha tazinsch, apšahrt ehnojās kalni, tumumà flihgšchnaja besdibena purwi, dwešdami zauru gadu pret kalneem sawu ledaino miglu. Preeksch šlojuma eedšihwotajeem schahds mitekliš šola toti mas to peewilzigu.

Gans ar ganu meiteni reis šawà laikà gribeja tapt wihš un šewa, apmestees buhdinà un pahrtitt no šawa

darba. Bet pirms tee eespehja šaweemotees, walsstij usbruka kara breešmas un jaunais lihgowainis ašgahja karà. Winsch pahrnahja neewainots, bet kara gadi bija tam usspeeduschu sawu šihmi: par daudš winsch bija dabujis redset no pašales launuma un zilweku neschehlibas pret šaweem lihšzilwekem, kà ka preeksch dšihwes gaismas pusem tam nebija wairs azu.

No eesahkuma pee wina newareja nomanit nekahdas pahrwehrschanàs. Winsch dewàs ar sawu jaunibas mihlato pee mahjitaja un likàs usšauktees un mesha buhdina aš Gtebi kalneem kluwa par winu abu mahjam; bet winu dšihwoški eeweestees laimei nebija lemts.

Šaunà šewa štaigaja, usluhkodama sawu wihru kà šwešchineeku. Šopsch winsch no kara atgreesees, wina wairs nespehja eeraudšit tajà bijuschà sehna. Winsch smejhàs tik aš un runaja tik mas, ka winai metàs no ta bail.

Winsch nedomaja neta šauna un štrahdneeks bija tšchats, tomehr netika nekur eeredšets, jo pret wiseem tam bija šaunas ašdomas. Winsch pats jutàs kà eenihdets šwešchineeks. Mesha swehri bija tagad winam eenaidneeki; kalni, kas winu apehnoja, purwi, kas elpeja miglu — wina pretineeki. Un meshšs ir nemihliga mahjas weeta tam, kas štaigà pa winu ar nemihligam domam.

Kam jadšihwo tufšnešchainà weeta, tam wajaga eegahdatees krahjumu gaischu atminu; zitadi winam wifur rahdas tikai šlepkawiba un apšpeeschana štarp swehreem un štahdeem, kà winsch to redsejis štarp zilwekem, un winsch gaida tikai šaunu no wifa, to šastop.

Šans šeks, kà winu šauza, newareja pats isprast, kas winam bija, bet winsch manija, ka wifš eet winam pret špalwu. Mahjās tam meera bija mas. Dehli, kuri tur auga, usauga štipri, bet meshonigi. Tee bija noahrdeti, duhschigi wihri, bet ari winu prahti bija pret wiseem, kà wifš bija pret wineem.

Wina šewa bija palahwufšes šawam behdam un newàs dabas noslehpumu ispehtischanai. Wina štaigaja pa purweem un schkuteem, lašidama dšeedinoschas šahles, bija isdibinajufe apakššemes buhtnu deewus un šinaja kahdu kur wajaga upuru, prata dšeedinat šlimibas un dot labus padomus pret mihlestibas šahpem, wifur bija isšlaweta kà burwju spehtu pašineja un katris wairijàs ar winu šastaptees, kaut gan ta šaudim darija daudš deriga un laba.

Reis wina šanehma drošchu prahtu un eesahka runat ar wihru par behdam. „Šopsch tu eš bijis šwešchumà, tu eš kà apburts,“ wina teiza. „Šo wini tew ir nodarijuschi?“

Bet winsch noskaitàs un bija gataws winai šist un tà tas gahja itreis, kad wina peemineja par karu. Winsch kluwa no dušmam kà ahrprahtigs. Winsch newareja pat zeest, ka kahds peemineja wahrdu „karsch“. Šaudis to drihs eewehroja un šargajàs kustinat scho tematu wina šlahtbuhtnē.

Bet neweens no wina kara beedreem nesinaja pateitt, ka winsch buhtu padarijis wairaf šauna nekà pahrejee. Winsch bija karojis kà kreetnam kara wihram peenahšas.

Tikai wifs peeredseto schauschalu milsums bija wina ta pahwehrtis, ka winsch spehja eeraudsit wifur wairs tikai launo. Winam likas, ka wisa daba wina eenihstot, tadeht ka winsch pee schis negehlibas bijis dalibneeks. Tee kas wairaf fina, war apmeerinatees ar to, ka tee kaujas par tehwiu un godu. Ko winsch no ta wisa sinaja? Winsch sinaja tikai, ka wifas leetas wina eenihst, jo winsch ir islehjis afnis un darijis waras darbus. Tani laikā, kad Etebi majoreene tika aisdihsta no sawas muischas, winsch dshwoja sawā buhdinā weens. Wina seewa bija miruse un dehli no ta schkhruschees. Tikai ap tirgus laiku wina buhdina tomehr bija pilna weefu: melni-dubkaini tshigani

apmetās tad pee wina, jo tee arween wislabati turās pee ta, kam ziti laudis fastapdamees met lihumu. Masi, garrehtaini sirgi kahpa pa mescha zeku kalnā, wilfdami leelus ratus ar zinketeem traufem, lupatam un behrneem, un rateem fetoja nelailā nowezojuschās seeweetes ar dserfchanā un tabakas duhmos usburbuscham sejam un wihreeschi ar bahleem, aseem gihmja panteem un tehraudstingreem lozefleem. Pee mescha buhdinas nonahkot wina bars tapa jautrs, brandwihns, kartis un niki brauza teem lihds un wini stahstija zits zitam par sahdsibam un sirgu mihtneezibam un afnainam kildam.

(Turpmat wehl.)

Ave sol!! Efi fweizinata faule!

Dseja no Raina.

Isnabhufe masa grahmatina sem wirkraksta „Ave sol“, t. i. „Efi fweizinata, faule!“ Schi masa grahmatina, Dsirzeemneeku isderwums Nr. 8, bet naw ar seltu usswerama, jo winā eewetots dshki fajusts, is firds dshkumeem pluhdis Raina dsejojums par fauli. Jau Raina wahrds ween ir droscha kihla, ka darbs newar buht newehrtigs. Leels dsejneeks kahds Rainis, gan war raschot to samehrā flittaku bet newehrtigu ne.

„Ave sol“ ir weens no wiswehrtigakeem dsejojumeem muhsu literaturā. Winsch bes schaubam ari eenemtu weenu no pirmām weetam wispasfaules literaturā. Ko „Ave sol“ lihdsigu dsejot spehj tikai Rainis no muhsjeem. Lai usklaufamees!

„Wifā sposchumā stahw faule,
Smejas sawus selta smeeklus
Deenaswidū, wasarwidū:
Wifas debess — weens mirsums,
Un weens atspihdums wifis laukums;
Katra sahlite us noras
Pilna faules peefuhlufees;
Katriš smilschu graudinsch zekā
Mirds un spiguto kā swaigsne;
Siltums isgaro no lauka,
Kur ween apsehstees us eschas;
Augschā faule, lejā seme
Siltumu dvesch zauru deenu,
Esers peldas karstos winaos,
Naktis kriht wehlu karstos sapnos.“

„Raditaja, turetaja
Saulē filda dshiwesfaimi,
Saimes lihgmē — faules leelums.
— Kas tur nahl, lai fauli teiktu?
Simteem masu bahrabehrnu
Kailām kahjam tezedami:

„Saulē, muhsu ihstā mahte
„Schrdeenischu filditaja!
„Selta flotu zeku flauka,
„Sudrabsehllu druwā kaiša;
„Gauschas bahrubehrnu af'ras
„Pahwehrtsch dahrgās preekapehrlēs;
„Weeneem dewi selta swahrkus,
„Dtreem krellu sudrabotu,
„Wiseem lihdsi isdaliji
„Beribu no sata wara.

Naktis, aif saknem aifshlepufees,
Kaiša salnu maigā sahlē,
Kaiša nelihdsibu laudis.“

„Kwehku waru wairodama
Saulē naktij stahw aif plezeem;
Nihts leef pahri baltās rotas,
Safneedfas ar wakarblahsmu;
Saulēs schnaugā tumša lotas.

„Waj jau weizi?“ tumša schnahko,
„Pahrnehmi jau wifu semi?
„Atshlehdst jau dshiwesaku?
„Wairo wehl few kwehku waru,
„Tawa kundšiba drihs galā,
„Tawas deenas sahl jau rauktees.
„Wifu semi fazelt kahjās!
„Wifu wezu laust un kaufet!
„Nadit neredsetus seedus!
„Tumfu speest us nahwes zihnu!

„— Nu, tad nahwi buhs tew baudit,
„— Nu, tad isshiht dshiwes atai,
„— Nu, tad af'nim semi pahrluhst,
„— Nosmakt buhs un plakt un nebuht!“

Dwehfle smejas faules smeeklus.“

„Saulē reetēdama ušklahj
Mihstus, weeglus miglasauls —
Semei sīhda paladīnūs.
Wehji wirfū weeglām miglam
Sawelk beesas mahtkonfegas;

Rupji aurodamš drahsch rudens
— Wehtras lakati gar gurneem —;
Seema stihwām stikla azim
Stindsinoschi gluhn zaur krehsu:
Waj jau drihji warēs isnahkt?

Melnas wahrnas knahbjus grosa,
Osta behdas turvojamees;
Klihsstoschs welgums welkas kopā,
Nodsehsch kalnu selta ainās,
Reti balti gaismas ehrgti
Isschaujas zaur starpam zauri;

Sehrās fedjas bahlās birses,
Noras smilgas schegli fuhdsas,
Laušti witni drebrot welas,
Baigi spihgo wehla gaisma.“

„Saulēi jaeet leelā gaita,
Gaisa gali nosarkuschi.
Saulē taira zefa gehrbus:

Sawus fahrtos sīhda fwahrkus
Nowehdina watarblahsmā;
Ušwell jaunū, baltu krehsu,
Melno nomēt juhras wifnos. —

Misbrauz faule selta ratos
Wihnu dsert uf fudrabkalnu;
Kokā tura diwus kaufus,
Labā baltu, kreisā satu: —
Labā — letus sneega putam,
Kreisā — falda lapu fula:
Nahwi dsert, lai atkal zeltos.

Lehni aisrit faules rati,
Sahrtee fwahrki juheā welkas,
Baltās bahrsstis uhdens smagas.
Lehni, lehni laischas faule
Seltahbolu mehtadama,
Lehni bahlē gaisa gali.“

„Wehl naw faule reetejuff.
Ilgas well to atskatitees,
Atwaditees wehl no semes,

Dwehslēi atstahkt mihtus wahrbus. —
Saulē milschus bihda malā:
Noklust dobjaiss pehrkonruhzeens;

Scheltai mahtkonplaismai zauri
Ispluhst silganbalta gaisma,
Smarschigs swaigums pilda gaisu;

Samihsta un pahrluhdusi,
Mehmi nekustot guf seme,
Dwehslē-aurinsch eewehrpusees.

Saulē luhko schehlām azim,
Nomet sawu pehrtu jostu —
Septinkrahfu warawihksnu,
Zeribu un ilgu sīhmi:

„Augschā buhs jums atkal zeltees!

„Get pa warawihksnes zetu

„Zauri mahtkonneem uf fauli!““

„Silgan-baltā fudrabgaismā
Saulē schaujas sawu gaitu
Leelās pasauls gadu kahrtās,
Kuras greeschas tuhstoschgados;

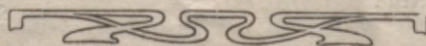
Lihdsi aisrauj sawus behrnus:
— Semi, mehnesi un swaigsnes —
Dimdonās un sībēns leesmās
Besdibenu dselmēs krihtot
Preti mahtei — widus saulei,
Kuru dwehslēs tumschi nojausch.
No tām dselmem sībēns sfreedams

Gadumiljonos un muhschos
Naw wehl spehjis semi atskneegt:

Tahlēs isdseest mehns un skaitti,
Lais un telpa sapluhst kopā.
Putnu zefa swaigschnu kaudses
Garam klihs tā gaischa migla.
Steigdamās turp faule schaujas,
Dwehslē lihdsi issalkust:

„Nahdees, rahdees, jaunā faule!““

Tahdas tik warenas flanas reti dsirdetas. — Rainis un Aspasijs. Aspasijs un Rainis! Schee diwi dahrgē, dsejā un dsihwē weenotee wahrdi, representē muhsu dseju. Scho wahrdu neseji naw, tā firds gamilē! bahrgo wehtru lekti, wini ari naw nolaušti lihdsigi laustajām preedem! Wehl tauta uf wineem war zeret un zere, kaut listens bahrgs tos faista sweschās malās. Wehl ari arween wini sawas kristalskaidrās dsejas pehrles walti muhsu tautai, kas pufstoschu firdi ar karstām ilgam gaida to laimigo brihtinu, kad tehwsemes ahres warēs sanemt schos sawus leelatos un zehlakos dsejneekus. „Ave sol“!! „Efi sweizinata, faule!“ kad Tu dsirkstidama rihtos kahpj pee apwahrschana, leelā faule, nesē itdeenās dsimtenes behrnu sweizeenus tur tahfumā reetumos Latwijās dischakajam Dsejneekam un Latwijās dischakajai Dsejneezēi. Dsejneekēem, pee fureem dsejas kritikai jaaplust un tikai lihds ar Zelteri jaisfauzas: „Welnis lai parauj wifu kritiku! Lai dsihwo autors!“

Pana Stabule.

W. Damberga.

Weenalga, kad un pee kahdeem apstahsteem, kad mums apnihtst wezais pastahwoščais un mehš pahrejam uš jaunām dšihwes formam, tad kà pahri par austoščam tahlem, muhšu dwehsele isaug tehš — kas winsch, mehš nesinam, bet winsch wilina muhš ar muhšchigu solijumu. Tas weenalgà, waj mehš pahrejam no meerigàs plafchàs lihdiswara pilnàs dšihwes jaunà nemeerigà, gadijumu pilnà, jeb otradi, muhš neaturami peewel wehl neisjustais. Winsch pazetàs par horizontu kà tumščs tehš un peepilda muhšu dwehseles ar afam ilgam un kà dšelons afu skaituma fajuhu. Zilweš arween, neluhtojotees uš wišu wina konserwatifimu, juht dšinu pehž wehl neisbaudità. Jautajums tikai, zit tahtu winsch eet sawas dšinas realizefchana.

Ja peenem feno pasaules dalifchānu tumšā un gaismā; uš kauno (tumšas) un labo (gaismas) pasahfumeem, kas atronas sawstarpejā zihnā, tad mineto dšenu nepar peeflaitit ne pee weenas no minetām kategorijam. Šči tumščā fajuhu atronas ahrpus winām. Tumščais spofs naw demonš, jo winam naw atklati isaižinoschās kaislibu un zeeschānu pilnàs fejas ar azu ahrprahtigu samtainu spihdumu un naw ari fwehto feju gaischā afuma un ekfaltetā azu miršuma. Afos noteiktos wilzeenos apšihmet mineto dšinu, attehlot winu naw eefpehjamš, jo wina miht dšili apšehpta un winas buhte ir noslehpums. Bet reis noslehpums atklatš, winsch saude sawu nošhmi kà tahdu. Bet dwehseles, reis no winas eewainotas, arweenu padotas tumščai, nesaprotamai dšinai, kura apfahrtejo kauschu azis leekas buht beš logikas un nošhmes. Bet preefch eewainotā wina nelaimes nefofcha, jo tam naw wairš neweena osta paredsama.

Es ilgi pats newareju nojaust schās dšinas wispahrejo raksturu, kaut gan sen bija eewainots. Bet dšilati eeklaufotees stabules, jeb steites fkanās, man sahka ušaušt tumšā apšina.

Stabules fkanas — noslehpums. Dširdot winas mehš

tuvojamees nesklaidrai bet intimai dabas dwehseles nojaušmai. Mihtos, pušdeenā, waj saulei reetot, stabules fkanas saldi twihstoschais pluhdums runā par intimateem dabas pušteeneem. Buhdamas walgas un pilnas, winas modina fšumjas un besmehrkā ilgās. Un dwehsele, reis jutuse winas, arween nefis sewi nepeepitdamu dšinu. Gedamas dšikumā schis fkanas praša sewifchki intensiwu konzentrefchanos un smalku reageschanas spehju. Tamdeht winas wisflaidrak fajuhamas fšifka bešpehka brihšoš, kad pehž ilgās smadsenu darbības garš nahf sakarā ar wisfmalkatām zilweka garigām stihgam. Bet tad steites jeb stabules fkanas spirdšinoschā rasā krihtot uš zilweka dwehfeli, atkal tuwina winai dabu wisā winas pilnumā.

Dširdot winas, es arweenu redseju wakara saules apleetu plawu, kur ij krehma pluhst pana stabules fkanas, modinadamas fšrdi afas ilgās, bet sawā walgumā un pilnumā intimi stahstidamas par wezo dabu un winas nemainofchos dwehfeli. Un uš pšawas grazijas un maiguma pilnas dejotajas, jo seeweetes, buhdamas nemainofchakas sawā buhtē, arweenu labaf isteiz dabu. Un es redseju tās lehni kustotees mihtstām stabules fkanam atskanot, graziofas, maigas. Wehl saule nebija noreetejuse, kad krehla jau tumšā, nolaisdamās par silām tahlem, bet uš dejotaju sejam un uš winu apgehrba welgani mihtsti spihdeja wakara saules selts.

Bet apfahrte guleja daba sawā milšfigumā. Un stabules fkanu walgā pluhdumā wina saudeja sawu nekustibu, notwihkuse wakara reetof. Dejotajas greešās weenadā ritmistā dejā, pilnas winas putojofchā noreibuma. Bet dwehsele man fšachnaudšās ilgās un azis palika walgas no afas noslehpuma pilnas skaituma fajuhās. Kamdeht? Waj tam par eemeflu bija stabules fkanas, waj dejotaju kustības? Un par wakara krehlā tumšoscham tahlem pazehlās tehš, wilinadams ar muhšchigu solijumu. Kas winsch? — Mehš nesinam.

Daschadi raksti.

Smilšchu wihki agrai sakbaribai. Agronomš J. Bergš sneedš „Semkopi“ schahdu semkopjeem eewehrojamu rakstu:

Kam ir saknaugu waj kartupefu peeteefofchš daudšums un kas saknaugus spehji pawafari beš maitafchānās deefgan ilgi ušglabat, tam pehž agras sakbarības naw wisai leela wajadšiba. Tatschu laufkaimneeku leelakai dakai maja fahkumā saknaugu krahjumi mehds isfikt waj maitafchānās deht wini steigšchus jaisehdina kautschu pastiprinatos daudšumos. Te tad nu agrai sakbaribai ir leela nošhme, ne tikai lai ta ispidbitu saknaugu weetu, pee kureem lopi peeradufchi un kas tos seemā uštureja pee labakas wefelības

un fagremofchānās spehjas, bet ari lai nowehrstu pahraf spehju pahrmāinu baribā, pahrejt no faufa ehdamā uš ganibam. Beš tam pirmās ganibas ir daschahrte deefgan wahjas un te nu agrā sakbariba ir swarigs papildinajums pee ganibu baribas.

Weens no swarigakeem agras sakbarības augeem nu ir rudeni sehti smilšchu wihki. Wiswairaf winas mehds seht tahdā weetā, kur nahkofchu gadu buhs papuwe. Tas augu felas finā ir wisai parozigi, tikai wajadšigs, ka wihku preefchaugu war peeteefofchi agri nowahft. Deemschehl, ne if gada tas isdodas. Ja preefchaugu nokopi par wehlu, tad newar wairš semi preefch wihkeem peenahzigi faga-

tawot waj, ja laiks faufs, wišku fadihgšanai un eezelšanai peetruhst mitruma. No wehlu sehtheem smilſchu wiškeem daudsreis nekas labs neisnahl, tadeht ka wini ſlikti pahſeemo, un ja wini ſeemu pahſeetuſchi, tad nenahl deefgan agri pſaujami. Pat ſmilſti jazenſchas winus apſeht ne wehlatu, ka auguſta beigās, ſmagakās atteezigi agrati. Saprotams, ka ſchis preekſchraſts newar ſihmeteēs uſ wiſeem apgabaleem (laiks ſewiſchi peemehrits Behrsmuiſchas apſtahkſeem) un wiſpahreji waretu teikt, ka ſmilſchu wišku fehſchana iſdarama tai laika, kuſch weetejos apſtahkſos atſihts par rudſu fehſchana wiſiſdewigato. Kautſchu ſmilſchu wiški, ka jau taurinſeedaino dſimtas peederigi, ir ſlahpeſka kraheji, tomehr wineem noder mehrens mehſlojums ar kuhtsmehſleem. Leeta ta, ka agri pawafari, kad ſmilſchu wiški jau war augt, dſeedſeriſchu bakterijam, kas wihtus apgahda ar ſlahpeſki, laiks wehl ir par auſtu un tadeht wiški, ja tee ſemē neatrod peeteekofchu krahumu ſaiſtita ſlahpeſka, atihſtibā nekury neteek uſ preekſchu. Zaur to no wineem agra ſatbariba wairs neisnahl. Kuhtsmehſli nu neween ſneedi wajadſigo ſlahpeſki, bet ari palihdſ wiškeem pahſeemot un winus wiſpahreji pamudina uſ agraku un ahtraku augſchana. Tadeht ka papuwē ſehjameem ſmilſchu wiškeem ſemes ſagatawoſchana iſnahl ſamehrā wehlu, tad nedrihtſt leetot garus, neſadaliuſchos kuhts mehſlus. Tee ſemi uſturu pahraſt tſchauganu, kaſab wiški ſlikti pahſeemotu, un ari pawafari neſneegtu deefgan agri uſnemamu ſlahpeſki. Ja kuhts mehſlus nepaguht ecart pirms wiški fehſchanas, tad toſ war dot wirsmehſlojuma weidā. Ja kuhts mehſli naw nemaſ doti, tad war ſehjumu uſ pawafara puſt aplaiſtit ar wirzu, kura kopā ar kuhtſoſcho ſneega uhdeni eefuhzas ſemē. War ari agri pawafari dot tſchiliwaj talkaſalpetra wirsmehſlojumu, tomehr wiſlabakee panahkumi gandrigh arweenu buhs ar kuhts mehſleem, jo tee neween ſneedi ſlahpeſki, bet zaur ſawu truhdu ari weizina bakteriju atihſtiſchanos un paſchi ſemē eewada derigas bakterijas.

Ja naw eefpehjams papuwes ſemi preekſch ſmilſchu wiškeem deefgan agri un pamatigi ſagatawot, tad jau labi winus ſeht paraſtā ſeemaju laukā. Tur wini wiſlabati iſdoſees un wiſagrat nahks pſaujami. Ugra un bagatiga ſatbaribas pſauja buhs tikpat daudſ wehrta, ka rudſu waj kweeſchu bagatiga raſcha. Beſ tam tahdā weetā pehz ſmilſchu wiškeem wehl warēs ſeht turniſchus, waj ſtahdit agrus kartupekus waj lahpoſtus un z. Tā no ta paſcha ſemes gabala weenā gadā ſanemſim diwas raſchas. Ja tai laukā eekriht ſem ſeemajeem ſeht ahbolinu, tad to war droſchi ſeht ari ſem ſmilſchu wiškeem. Tee ka ſatbariba nahks tik agri noſt, ka nedabon ahbolinu iſehnot. Drihsat domajams, ka lihds zitu ſeemaju nowahkſchana graudos te dabuſim bagatu ſatbaribas pſauju, ſaſtahwoſchu iſ ſmilſchu wišku attahla un jaunā ahbolina. Behrn mums Behrsmuiſchā wareni ſaauga ahbolina ſaktu maiſijums, kas bija ſehts ſem waſaras wišku agras un toti kuplas waſaras wišku ſatbaribas, un uſ ſcha peedſihwojuma pamata ſchoruden ſmilſchu wišku ſatbaribu ſehſim tahdā gabalā, kuru pehz tam nodomats pahſwehrſt pſawā.

Naw eeteizams, ſmilſchu wihtus ſeht weenus paſchus, jo tad tee weegli kriht weldrē un bariba iſnahl weenpuſiga. Lihds ſchim ſmilſchu wiškeem mehdsja peemaiſit Jahnu rudſus, kuri labi zeefch ſeemu un aug gateem un peeteekofchi ſtingreem ſteebreem. Tagad gluſchi pareiſt atſihts, ka tikai ſehjuma maſakā dakā ſmilſchu wiškeem drihtſt peemaiſit rudſus. Rudſi, proti, pahraſt ahtri nowezo un lopi tad toſ wairs neehd, kamehr wiški uſturus ehdami 2 lihds 3 nedekas ilgati, kamehr pirmās pahkſtes jau peebreest. Tadeht tai dakai, kura nahks pſaujama pehz tam, kad rudſi ſatbaribai wairs neder, wajaga peejaukt kweeſchus. Smilſchu wišku ſehkla ir ſihka, bet paſchi wiški aug kupli, tadeht labi eekoptā ſemē peeteek ap 60 mahrz. ſmilſchu wišku uſ puhſweetas, kura peemaiſa 29—30 mahrzinas rudſu waj kweeſchu. Pahſeemoschana un ſparigu augſchana wairak nodroſchina rindu ſehja. Newar teikt, ka baribas maigums zaur to manami maſinatos, jo wiški, paſchi ſtihgojot, rindas driht aifſeds, ja winas naw uſſtahditas pahraſt reti. Pſahwums no ſmilſchu wiškeem, ja tee labi auguſchi, mehds iſnahl leelaks, nekā no paraſteem wiškeem. Ja wiſu ſehjumu newar iſehdinat ſatbaribā, tad paredſamo atlitumu wajaga noplaut ſeenā, eekam wiškeem graudi eebreduſchi. Satbaribas atlitumu audſet graudos naw eeteizams, jo pee kupla auguma ta beidsot tomehr ſakriht weldrē un tad naw wairs ne lahga graudu, ne ſeena, bet dabon maſwehrtigus ſalmus, kuri kufot ſadruhp. Smilſchu wišku ſeenu lopi ehd labpraht. Smilſchu wišku ſatbaribai pirms iſehdinaſchanas wajaga likt druſku apwiht, jo zitadi lapu puhkas kairina lopu mutes glotahdas un lopi ſchahdu ſatbaribu labpraht neehd.

Schigadejā paſaulēs raſcha. Ungarijas ſemkopiſas miniſtrs iſſinojis aprehkinus par ſchigada labibas raſchu paſaulē. Sche paſneedsam aprehkina ſkaittuſ, kuri apſihmē miljonus meterzentneru (1 meterzentners ap 60 pudi); pirmajā rindā ir ſchigada, otrā — pagahjuſchā un treſchajā — aiſpagahjuſchā gada ſkaitti.

	1910. g.	1909. g.	1908. g.
Kweeſchi	991	939	867
Rudſi	467	447	432
Meeschi	355	370	326
Auſas	628	651	563
Maiſs	1,070	1,039	976
Kopejā raſcha	3,511	3,446	3,164

Schigada wiſpaſaulēs labibas raſcha tā tad maſleet leelaka nekā pagahjuſchā gadā un aiſpehrn. Graudi turpretim eſot ſchogad ſliktaki.

Iſredſe uſ ſpitalibas dſeedinaſchannu. Spiſtalibas dihgli, ka ſinams, atrada Hanſens. Nu ſino iſ Amerikas, ka tureenēs ahſteem Kerilam, Brinkerhofam un Holimanim laimejeēs kultiwet ſpitalibas (lepras) bazili. Ja teeſcham tā, tad ari ir iſredſe, ka iſdoſees atraſt lihdsjelli, ſeruma waj zitadā weidā, ar kuru eefpehjams iſnihzinat breeſmigās ſpitalibas dihgli.

Apťkats.

Ro tās ťihmes rahda?

„Latwijai“, tā wina rakťa, rotās nahĥis norakťis no ťahĥda dokumenta:

„Циркулярно. Копія.“

Волостнымъ правленіемъ Фридрих-штадскаго уѣзда.

Главнымъ Управленіемъ Земледѣлія и землеустройства рѣшено въ интересахъ проживающаго въ Прибалтійскомъ краѣ русскаго крестьянскаго населенія, назначать освобождающіяся отъ текущихъ арендъ казенныя мызы преимущественно для сдачи въ долгосрочную аренду безъ торговъ товариществамъ русскихъ крестьянъ на льготныхъ условіяхъ. По Фридрихштадскому уѣзду къ сдачѣ въ аренду съ 23 апрѣля 1911 г. назначены казенныя имѣнія Гросъ-Соннакстъ и Суссейгофъ. Названныя имѣнія будутъ сданы товариществамъ составомъ не болѣе 27 лицъ для Гросъ-Соннакста и не болѣе 16 лицъ для Суссейгофа. Въ товариществѣ могутъ быть включаемы русскіе крестьяне, принадлежащіе къ православной церкви, проживающіе въ Прибалтійскихъ губерніяхъ, для которыхъ роднымъ языкомъ является русскій; при этомъ безразлично, приписаны ли они къ мѣстнымъ волостямъ или нѣтъ, а также проживаютъ ли они на мѣстахъ не давно или давно.

Лица, приписанныя къ мѣщанскимъ обществамъ, не могутъ быть включены въ товарищество.

Подъ товариществомъ подразумѣвается определенное число лицъ, согласныхъ совмѣстно принять аренду имѣнія; такъ что казна сдаетъ таковое цѣликомъ всему товариществу, а не частями, каждому члену его. Для осуществленія предписанія Главнаго Управленія мнѣ предложено представить списки русскихъ крестьянъ, которые удовлетворяютъ вышеизложеннымъ условіямъ и пожелали бы взять въ арендное содержаніе безъ торговъ въ составѣ товариществъ казенныя имѣнія Гросъ-Соннакстъ и Суссейгофъ.

Въ виду изложеннаго предлагаю волостнымъ правленіемъ поставить въ извѣстность о вышеизложенной мѣрѣ тѣхъ проживающихъ въ волости лицъ, которые удовлетворяютъ наименованнымъ выше условіямъ. Тѣ изъ нихъ, которыя желаютъ быть включенными въ списки, имѣютъ о томъ заявить волостному правленію, которое записываетъ имена и фамиліи, мѣсто жительства, мѣсто приписки, вѣроисповѣданіе и національность въ особый списокъ, который долженъ быть представленъ мнѣ 1 ноября с. г. Въ означенный списокъ должны быть включены тѣ заявленія о томъ желаніи лицъ, которыя проживаютъ въ ближайшихъ въ волости имѣніяхъ и мѣстечкахъ Курляндской губ. и будутъ оповѣщены уѣздною полиціею. Такія же заявленія будутъ при-

ниматься и въ моей канцеляріи. Подтверждаю, что волостныя правленія имѣютъ принимать заявленія лишь лицъ, родной языкъ которыхъ русскій, чѣмъ исключаются между прочимъ мѣстные православные крестьяне латыши, прошу точное исполненіе сего принять къ неуклонному руководству.

Комисаръ по крестьянскимъ дѣламъ Фридрих-штадскаго уѣзда

(Подпись.)

№ 155. Г. Фридрихштадтъ, 5 августа 1910 г.

* * *

Dulkojums.

Zirkulars. Kopija.

Zaunjelgawas aprinkā pagastu valdem.

Semkopības un lauksaimniecības ecrihziņas galvenā valde nolēmuťe, Baltijas gubernāťs dťihwojoťťo freewu ťemneeku labā, atdodot pehĥ teloťťo nomas gadu isbeigťťanās krona muiťťas uť ilggedeju nomu beť torgeem preekťťrozibu dot freewu ťemneeku ťabeedribam uť ihpaťťťeem atveeglinasťanas noteikumeem. Zaunjelgawas aprinkā tiks isnomatas 23. aprili 1911. gadā divas krona muiťťas, Leel-Sunakste un Suseja. Minetās muiťťas isnomās ťabeedribam, Leel-Sunaksti ne wairak par 27 perťťonam un Suseju ne wairak par 17 perťťonam.

ťabeedribā wā tikt eekťaititi freewu ťemneeki, kuri peeder pee pareiťtizigas baĥnizas un dťihwo Baltijas gubernāťs un ťuru maĥtes waloda ir freewu waloda; pee kam ir weenalga, wā wini peerakťiti pee weetejeem pagasteem wā ne, tāpat weenalga, wā wini te uťturas neilgi wā jau ťen.

Perťťonas, kuras peerakťitas pee muiťťneeku beedribam, newar tikt eekťaititas ťabeedribā.

Sem ťabeedribam teek uťťatiti noteikťs ťkaitť perťťonu, kuras weenojas kopeji uťnemteeť muiťťas nomasťanu; tahdā ťahrtā ta no krona teek isdota neťadalita wiťai ťabeedribai, bet ne atťewiťťki katram winas lozēťlim. Galvenās pahrwaldes preekťťrakťta realiťťťanas noluhkā man ir uťdotť zelt preekťťā to freewu ťemneeku ťarakťiťť, kuri ispilda augťťā aprahditos noteikumus un ir ar meeru nemt uť nomu beť torgeem, eekťahĥotees ťabeedribās, krona muiťťas Sunaksti un Suseju.

Nemot wehrā wiťu ťazito, eť leeku pagastu waldem preekťťā, darit ťinamu augťťmineto noteikumu tām pagastā dťihwojoťťām perťťonam, kuri ispilda augťťā noteiktās praťťbas.

Teem no wineem, kuri wehĥetoť, lai tiktu uťnemti ťarakťā, wājaga par to paťinot pagasta waldei, kura peerakťiťis wāhrdus un ťamilijas wāhrdus, dťihwes weetu peederibu, tizibu un tautibu ťewiťťkā ťarakťā, kureť ir jastahda man preekťťā 1. nowembri ťĥ. g. Minetajā ťarakťā jauťnem wiťi paťinojumi par tās perťťonas wehĥťťanoť, kuri dťihwo pee pagasta tuwatās muiťťās un meekťinoť ťurťemes gubernā un par teem tiks paťinots zaur aprinkā poliĥiju. Tahdus pat paťinojumus peenems ari manā kanleĥā.

Ušfwerot, ka pagastu waldem ir teešiba peenemt pašnojumuš tikai no personam, kuru mahtes waloda ir kreewu, ar ko starp zitu teef islehgiti weetejee un pareistizigee semneeki — latweešchi, luhsu nenoweherstees no šchi pašnojuma teesčas ispiłdišchanas (прошу точное исполнение сего принять къ неуклонному руководству).

Nr. 155. Jaunjelgawā, 5. augustā 1910. g.

Jaunjelgawas aprinka semneeku leetu komisars.
(Paraksts.)

— Ja, to wišu wehl nepeeredsešim!

Latweešchu grahmatu tirgotaju un isdeweju beedribas waldes luhgums Rigaš mahzibas apgabala kuratoram.

Minetā beedriba eesneeguse kuratoram šchahda fatūra luhgumu:

„Dšibwā interese, ar tahdu Suhsu Augstiba ejat pretim wišam uš skolu dšihwi atteezīgām parahdibam, pamudina gandrīhš $\frac{3}{5}$ no wišeem Baltijaš grahmatu tirgotajeem fastahwošchai „Latweešchu grahmatu tirgotaju un isdeweju beedribai“, uš 1909. g. 19. oktobra sapulžē peenemtās resoluzijaš pamata, greestees pee Suhsu Augstibas ar norahdijumu uš teem truhkumeem skolu leetā, kuri war mašinat zeenibu pret skolotajeem winu audseku azis, aiskawet šahrtigu skolāš darbu gaitu, kuri teef šajusti no skolenu wezakeem tā šlogs un leelā mehrā kaitē grahmatu tirgotajeem, kawē wišas grahmatu tirdšneezibas attihštibu.

Wispirms jaaisrahda uš leelus apmehrus peenehmuscho un fewiškhi no pilšehtu uu elementarštolu skolotajeem peekopjamo starpneezistō tirgošchanoš ar grahmatam un rakstāmam leetam, kura jau nereti pamudinajuse uš tahdām manipulažijām, ka skolneekem weentahršchi aisleegts pirtt waja dšigās leetas grahmatu un rakstāmleetu tirgotawās, zaur ko wineem teef atnemtā eespehja eeguht wjadšigās grahmatas par mašatu zenu un wini beešchi ween ir špeesti maškat daudš augstakas zenas skolotajeem, nekā buhtu bijis jamakš atteezīgās tirgotawās. Grahmatas un skolu peederumi, kuri, neskatotees uš aisleegumu, pirkti zitās weetās, neteef nēmti pretim, tā nederigi, kaut gan ir pilnigi derigi un ihsti.

Otris lihdselkis, pee kura kēras skolotaji, ir tas, ka wini peespeešch skolneekuš pirtt grahmatas tikai taiš grahmatu pahrdotawās, ar kuru ihpašchneekem wini noslehguschi lihgumus, kaut ari šchis tirgotawas atraštos tahlu no dašchu skolneeku dšihwes weetas. Beešpeešchana pirtt grahmatas tikai šinamās tirgotawās kluhst wehl intensiwata zaur to, ka dašchadi šnojumi par šinamā mahzibas gada leetošchanai paredsamām grahmatam teef issneegtas tikai tam tirgotawam, kuras bod skolotajeem pelnu, kamehr preešch zitām grahmatu tirgotawam šchahdi pašnojumi teef tureti tā stingris noslehpums, pilnigi pretim tautas apgaismošchanas ministrijas nosajijumeem, kuri noteiz neaprobeshotu to grahmatu publizešchanu laikā, kuras paredsamās nahkōšchā mahzibas gada leetošchanai. Šchahdas rižibas weenigās setas ir tās ka wezaki un kolneeki jau mahzibas gada šahkumā ir špeesti meklet tās grahmatas,

kuras nebija atrodamas weenā un tai pašchā no skolotaju noteiktā tirgotawā, un tā mahziba uš dašcham nedekam teef aiskaweta, kamehr isredsetee grahmatu tirgotaji dabū peešfuhitu wjadšigo grahmatu škaitu. Tahda newehlama šaimneekōšchana notika Rigaš birščas komerškolā direktora Frišendorfa laikā, kad skolneekem un wezakeem par šaunu daudšas nedekas i domat newareja par šahrtigu mahzibu gaitas turpināšchanu, tadeht ka priwiligetajām grahmatu tirgotawam bija krahjumā nepeeteekōšchš wjadšigo grahmatu eksemplaru škaitš un ka winas tahdā mehrā bij pahrelezinatas par šawām monopola teešibam, ka liša dašchreif skoleneem gaidit 3—4 nedekas.

Tahdas pat grehtibas ir ar to jauneewesto grahmatu dabušchanu, par kurām teef pašinots tikai mahzibas gada šahkumā, kuras grahmatu šaraktōš naw nemas apšihmetas uu, no winas eewedōšchā skolotaju teef pašinotas tikai weenai skolai waj pat neweenai.

Parasta parahdiba ir grahmatu tirgotawās skolotajš, kurešch ņehz patihlami pawaditām brihwdeenam eerodas un ismeklē grahmatas preešch eeweschanas, beešchi ween neapdomadams, žif daudš puhku winsch ar šawu lehnū rižibu šagahdā skolneekem un wezakeem.

Tahdā šahwolkli atrodas lihds pat pehdejam laikam daudšas pilšehtas priwatās, krona un šabeeđristās mahzibas eestahdes aij neezigeem materialeem, peršonigeem waj nazionaleem eemešleem, skolai un winas audsešneem par šliktu.

Ja pilšehtās un weetas, kur skolēni war teešchi greestees pee grahmatu tirgotajeem, skolotaju starpneezistā tirgošchanās ar wišam winas šaunajām šekam ir leela un kaitiga, tad no otras pušes skolu waldei wjadšetu tautskolotajeem attahlās weetas, kur skolneekem pašcheem eepiršchana ir apgrehtinoschā waj pat neeepšehjama, atweeglinat skolneeku apgahdašchanu ar grahmatam un rakstāmleetam mahzibu laikā šahkšchanas labā ušnemotees scho darbu waj garantiju par skolotajeem uš ihša laikā kreditu grahmatu un rakstāmleetu tirgotawās. Tikai loti retos gadījumos skolotaji špehji šamakšat tihā naudā par wjadšigeem skolāš peederumeem un tahdi teef nēmti uš rehkina un tik pehž dašcheem mehnescheem teef taišts aprehkīns, bet koti beešchi to nekad naw eespehjamš isdarit. Šchaubas par skolotaju maškašchanas špehju peespeešch grahmatu tirgotajuš isturetees pret skolotajeem neustizigi un no otras pušes skolēnu apgahdašchana ar grahmatam teef trauzeta, jo pee šawām neleelajām algam skolotaji nespehji šamakšat par grahmatam eepreešch. Turpmakais koti behdigs truhkums ir arween beešchal preešchā nahkōšchā tirgošchanās ar šagtām grahmatam, kaut gan naw truhkums likumigu pamatu, uš kureem waretu isdot atteezigu riškōjumu deht aisleeguma pirtt grahmatas no maseem behrneem, tā tas ari notizis šeešajā un dašchās pilšehtās ahrpus Rigaš mahzibas apgabala rajona. Scho apstahkli isleeto dašchi šchihdu wežu grahmatu tirgotaji, kuri ar leelu pelnu preešch fewis šahkūšchi tirgotees špezieli ar šagtām grahmatam.

Leelš truhkums, kurešch nowehrojams fewiškhi latweešchu un igauņu skolāš, ir, ka absolūti naw neweenā ofšiala to

no pagasta nodewu maksaschanas. Schinis deenās teem peesuhnta is Keisara Majestates luhgumu peenemschanas kanzlejas atbilde, ka wina luhgums atstahs bes eewehribas.

„I.“

Leelo Tutuma isschkeerschanas leetu eesahla 25. augustā isteefat Jelgawas apgabala teesa. Teefas telpas jau no rihta pilnas ar leezineeem, apsuhsdseteem un publiku. Pehz daschadu fhtu leetu isteefaschanas plst. 2 stahjas pee schis leetas. Us apsuhsdseto sola fehsh 6 personas: 1) Kaunas gubernas muischneeks Adams Tschernewskis, 2) weterinarahrsts Wilis Frischmans, 3) prowisors Zahnis Sawels, 4) Zahnis Eichenbergs al. Dsolkaals, 5) Anfs Ilsums, 6) Zahnis Britmans. Issaukti pawisam 38 leezineeeki, no profuraturas 14, ziti no apsuhsdseteem. Eksperti issaukti trihs. Teefas preefschā pilns galds ar Tutuma pilsehtas waldes grahmatam, attim u. t. t. Lai nodroschinatu isschkeesto naudas sumu, apsuhsdseteem apskilati nami, nekustami ihpashumi un pat mehbeles. Leetu eesahlot apsuhsdseto aisstahwi luhds teefu ziwilprafhtu atsiht par agru un atraidit. Teefa pehz apspreefchanās nolemj scho luhgumu neeewehrot. Pee apsuhsdseto ussauhshanas norisnas jozigi flati, peemehram, apsuhsdsetais Ilsums aismirfts, jif winam namu Tutumā un titai pehz labas apdomaschanās atzeras, ka fehshi. Eichenbergam ir peezi nami, ziteem pa weenam. Plst. 4 sahltās apsuhsdhibas alta nolasschana, kura saturs ihsumā schahds: 1905. g. dezembra sahltumā pasuda pilsehtas galwa un bahrinu teefas preefschneeks Mahrtinsch Krehmans. Us Kurjemes gubernatora pawehli no 15. dezembra wina weetā pagaidam eestahjās Majewskis. Tā ka Krehmans nebija neweenam atdewis atflehgās, kuras titai wehlatu nejauschi usgabja wina dsihwofli us krahns, tad 19. janwari 1906. g. us Majewska pawehli no Rigas atsauktais atflehdneeks Altbergs attaisija skapi. Atrada, ka skapi truhst 33,415 rbf. pilsehtas un 12,867 rbf. bahrinu naudas. Pilsehtas waldes lozeki Ilsums un Eichenbergs un bahrinu teefas lozeki Gendriks un Britmans paslaidroja Majewskim, ka nesin, tā warejuse pasust nauda, jo Krehmanim ustizedamees, wini kas neefot pahrluhkojuschi. Tamdeht, us Kurjemes gubernas pilsehtu leetu waldes nolehnuma, pret Krehmani, Ilsumu, Eichenbergi, Gendriku, Britmani, Tschernewski un Tutuma pilsehtas rewissijas komissijas lozekteem Saweli un Frischmani zelta kriminalsuhsdhibā. Ismellefchanā israhbijās, ka Krehmanis isschkeerdis pawisam 52,692 rbf. 1906. gada aprili pilsehtas dome atrada, ka bes schis sumas wehl truhst 4601 rbf. no torobtas nodoktu sumam, kuras ari nehmis Krehmanis. Krehmanis sahjis isschkeest naudu jau no 22. dezembra 1902. gada, eekihladams un pahrbodams leelako daku wehrtspapiru daschadās Rigas krediteestahdēs. Apfuhsdsetos aisstahw: Ilsumu — swehrinats adwokats Pauluks, Eichenbergi — swehrinats adwokats Beters no Rigas; Britmani — swehrinata adwokata palihgs Pogrebnojs un rewissijas komissijas lozekts Frischmani, Saweli un Tschernewski — swehrinats adwokats Tschakste. Pehz apmehram 2½ stundas ilgās apspreefchanās apgabalteefa pasino spreedumu: Apfuhsdsetos Anfs Ilsumu, Zahni Eichenbergi un Zahni Britmani teefa atsiht par wainigeem titai par amata waras neleetoschanu (безпачастие власти), noteefadama Ilsumu us wisu teefibu saudeschanu un nodoschanu arestantu pahrmahzischauas rotās us weenu gadu, bet Eichenbergi un Britmani us eeslodischanu zetumā, pirmo us 8 mehnescheem un otru us 4 mehnescheem, abus bes teefibu saudeschanas. Zahnis Sawels, Wilis Frischmans un Adams Tschernewskis — rewissijas komissijas lozeki, tika atsihti par newainigeem un attaisnoti. Bes tam teefa nolemj peedsiht no Eichenberga un Ilsuma 36,526 rbf.

47 kap. isschkeestās pilsehtas naudas, tai sumā ari eeslaititi Karla Hansena nabagu mahjas naudas sumā par 11,522 r. 19 kap., staitot 6% no 19. janwara 1906. gada — tad naudas flapis tika no waldbibas attaisits un peenahhta isschkeerdis. No Zahna Britmana nolemj peedsiht 14,855 rbf. 26 kap. bahrinu naudas lihds ar 6% ari no 19. janwara 1906. gada. Spreedumu galigā formā pasludinās 10. septembri. Ilsumu tuhlin apzeetinaja un neatstahja us brihwām kahjam ne pret kahdu salogu. No Eichenberga pagehreja 3000 rbf. leelu salogu, bet tā ka schi sumā nebija azumirfti pee rokās un wehlā laita deht nebija eespehjams scho sumu tuhli sadabut, ari Eichenbergi apzeetinaja. Britmani teefa atstahja us brihwām kahjam, salogu winam neprahdama.

„I. D. L.“ „L.“

Wiegneru Ernesta preefshlaffijums par latweeschu wispahrejeem dseedafchanas fwehtkeem swehtdeen, 29. augustā Wingrotaju sahlē (Rigā) nebija peewilzīs tikdauds publikas, ka to wareja zeret. Wainigas pee tam, laitam, leelas eeejas zenas, kahdas muhsu preefshlaffijumu apmellestajai publikai naw pa spehtam. Runatajs ihfi paslaidroja tautu dseefmu un meldianu garu, ka tahdas iszehluschās, mahfflistas dseedafchanas pirmsahkumus pee latweescheem, kas atsihmejami 1843. gada lihds ar Wallas seminara dibinaschanu, aprinka dseedafchanas swehttus Diktos, Baunos un Dobeļē un beidsat pahrgahja us latweeschu wispahrejo dseedafchanas swehttu panahskumeem un kluhdam. Pirmajos wisp. dseedafchanas swehtkos 1873. g. sajuhsmā bijuse toti leela; wina dseedataji no Rendes braudami eemahzijušchees wehl pa zetu daschas dseefmas; kluhda bijuse tā, ka Rigas kungi bijuschi masleet palepni. Otro wisp. dseedafchanas swehttu kluhda 1880. gada bijuse tā, ka swehttu komiteja nebija pratuse rihtotees un kahwufes peeschmauftees no wahju dirigenteem. Trescho wisp. dseed. swehttu kluhda — architektam eenahzis prahtā israkt tribines preefschā dsitu bedri preefsch orkestra, bet it weegli schini bedrē buhtu warejuschi sakrist dseedataji, tiklihds buhtu iszehlufes druhsmehchanās, tadēht dirigenti bijuschi pastahwigās bailēs deht schis „slepawu bedres“. Zeiturtee wispahrejee dseed. swehtti aishlijuschi. Peektos — usswehreta pahrat wina politiska nosihme un pahrrauti agratee sakari lihdsdarbineeku sinā. Pehz runataja domam jubileja buhtu bijuse swinama schkirti no wispahrejeem latweeschu dseedafchanas swehtteem. Swehttu komiteja wairs naw usajzinajuse wezos darbineekus (starp teem ari ne Wiegneru Ernestu un Kadi), bet jaunus derigatus ari naw sinajuse atrast. W. aishahda tā us toti noderigu spehtu keisariska teatra kapelmeisteru Buki Maslawā, par turu komitejai naw bijuschās ne jausmas, ka tahds ir. Lai nahkamee, t. i. 6. wispahrejee dseedafchanas swehtti jo sposchi isdotos un tur nenotiktos schkelschanās, tad runatajs eeteiz tos sarihlot weenigi aish mahfflas eemeesleem un kopeji no wisam latweeschu musikas un dseedafchanas beedribam. Rigas Latweeschu Beedribas rihzibā swehtti wairs nekad nefasneegshot sawu agrato sposhumu.

Emila Dahršina peeminas wafaru nodomats sarihlot ap 16. septembri Interimteatri, Artura Bobkowiža wadibā. Programa, atslaitot Schopena „Sehru marschu“ un pehdejo daku no Tschalkowksa sesidās simsonijas, paslahwēs weenigi uo Dahršina komposizzijam — orkestra gabaleem, solo un tora dseefmam. Peedalisees apmehram 16 dseedataju kori ar kahdeem 500 dseedatajeem. Skaidrs atlikums no schi wafara nahs par labu Dahršina tapa atmena zelschanai.

„L.“

Rakstneeks Julijs Wezofols, kuresch ka emigrants ufturejās pehdejos gados Schweizē, Italijā un Franziā,

bet pehž tam dewās uš Ameriku un wadija tureenes latweefchu fozialistisko laikrakstu „Proletareets“ Bostonā, apzeetinats un tiffchot isdots Kreewijai. Tas redsams no lahdas Kopenhagenas starptautiskā fozialistu kongresā peenemtas resoluzijas, turā pret scho apzeetināšanu un isdošanu protestē.

Rewelē, 25. augustā. Ofiziali teel sinots, ka Wina Keisariškā Augustiba, Keelnaas Konstantins Konstantinowitschs, ka Wina Keisariškās Majestates preelchshahwis, eeradishotees Rewelē uš Zgaunijas peeweenofchanas jubilejas fwehtkeem, lai buhtu klast pee peeminetta atklāšanas Peterim Keelajam.

Veterburgā, 24. augustā. Tautas apgaismoschanas ministrija, ka „Rust. Wed.“ sino, likufe preelchshah mahzibas apgabala kuratoreem eesneegt fhtus pahrshtatus par eksterneem, kas turejuschi ekfamenus ka gimnastijās, ta ari pee mahzibas apgabaleem no 1907.—1910. g.

Petropawlowškā, 25. augustā. Ministru preelchshahneeks Stolipins un semkopibas ministrs Kriwofcheins ar rateem aishraukuschi no stazijas uš Kirgisu stepem. 170 werstu garajā zekā apskatitās Kasaku stanizas un wesela rinda pahrgahjeju fahdschu.

Tomškā, 24. aug. Senatora grafa Medema rewisija zehluše gaismā, ka uš Sibirijas dselszeta leelā mehra peekopta eerascha — tirgotees ar dselszeta eerehdnu amateem. Pastahwejuse pat ihpascha takse, zil par katras weetas dabuschanu jamakšā.

Armawirā, 24. augustā. Maitkopas apgabala Beloretshinas stanizā, ka „Pet. tel. ag.“ sino, krodshneekam ar fshchetreem weeseem strihdotees, pirmais isschahwa ar rewolweri un eewainoja seeweeti, bet pehž tam paslehpās kaiminu weefnizā. 800 zilwetu publis isdausija weefnizu. Krodshneeks, aishfargadamees, trihs noschahwa un feschus eewainoja, bet publis nogalinaja winau.

Ahrsemes.

Bijuschais **frantschu** juheneezibas ministrs Lanefans, ka ahrsemju laikraksti sino, nodomajis tautas weetneeku namā wehrst frantschu usmanibu uš to, ka frantscheem sawi leelakee un stipratee bruku lugi turami ne Widus juhā, bet wihs frantschu juhās spehks konzentrejams kanali pee **Franzijas** krassteem, jo te kanali un Atlantikas okeanā fagaidams wahzu usbrukums. Ne aish idealas draudshibas un simpatijas juhtam angli flehguschi lihgumu ar Franziju, bet aish bailem no wahzu usbrukuma un eelaušanas **Anglijā.** Widus juhā frantscheem neefot neta to bihtees, bet bailes no wahzu usbrukuma neefot wis nekahds kutschas fantastijas anglis, ne, ar to esot nopeetni ween jarehtina. Franzijai sawa kara flote esot steidsami jauslabo un japawairo, lai Franzija kopā ar Angliju waretu no tahda usbrukuma buht droshas. Frantschi leel leelu swaru uš lidojamām maschinām karā. Frantschu kara ministrs attal jau pastellejis kara wajadsibam 30 jaunās lidojamās maschinas, no kurām 20 ir Farmana ta faultee diwplahfshni un 10 Bleriota weenplahfshni. Gaisa lidojameem aparateem wajaga buht til leeleem un stipreem, ka war nest 3 zilwekus ar wajadfigām leetam. Lidojamām maschinām jabuht gatawām triju mehneschu laika. Scha gada beigās frantschu gaisa lugu flote fashahwēs no 60 lidojamām maschinām. Gaisa flotes preelchshahneeks ir generalis Rokwē. Uš nahtofschu gadu kara ministrija isfrastijuse konkurenzes fazihfsti stary frantschu lidojamo maschinu konstruetajeem uš wislabakā tipa isgatawofchanu. Kara ministrijas noteikumi ir tee, ka lidojamām maschinām janes wismaf 300 kilogramu (apm. 750 mahrz.) leels smagums un ka ahrtrumam wajaga buht wismaf 60 kilometru (apm.

54 werstes) stundā un fkeeschanas spehjai 300 kilometru (apm. 270 werstes) ar weenu pasahfumu. Scha rudens frantschu armijas manewros ari jau isleetofchot leelā mehra lidojamās maschinas, pee katra korpusa lahdas 4, un ari pasihstamais gaisa brauzejs Latams, lai gan naw saldats, pa manewru laiku ar fewischi kara ministra attajuu eestahsees armijā un wadis manewros weenu lidojamo maschinu. — Franzija bija weena no tam romanu semem, kuras pirmās usfahka kara gahjeenu pret pahwestu un katofu basnizas ahrfahrtigi leelo waru. Franzijai seloja **Spanija, Portugale.** Tagad ari italeeschu waldbiba attal fahf nopeetnaki usstahtees pret pahwestu. **Italijas** waldbibas augstakā teesa atnehmuse watikanam teešibu, pahrdot sawus ihpaschumus bes walsts attajuas. Schis lehmums fewischi no swara daudsu eewehrojamo mahkšlas darbu sinā. Ta ka pahwesta un Italijas waldbibas sawstarpejas atteezibas naw nekahdas labās, tad wareja fagaidit, ka watikans waretu pahrdot ahrsemneefkeem dahrgus un eewehrojamo meistaru darbus. Tas nu wairs naw eespehjams. Bet parlamenta ap-rindas wehlas wehl leelaku watikana teešibu aprobešofchanu — te wehlas likumprojekta peenemfchanu, kurfch pilnigi at-nemtu watikanam rihzibas brihwibu par wezajeem italeeschu

E. A. Wenifelofs.

mahkšlas darbeem, kuri atrodas watikana pahrsinaschanā. **Greeku** suhtnis eesneedis turku waldbibai peeprahjumumu par 20 miljonu franku stahdes atlihdsibas, kas padarita zaur greeku pretschu boikotu Turzijā. Konstantinopolē fahnemta sina, ka fahkot no 15. (2.) septembra pa Greekijas uhdeneem braulaschot angtu esladra, lai atturetu **turkus** no naidigeem fokeem pret Greekiju. — Pee Kartas uš greeku robescham notika fadursme stary apbrunoteem greekeem un turku saldoteem, pee lam krita 3 greeki, turkeem krita 1 un eewainoti 2 saldati. — Turwajos austrumos, redsams, sawelkas draudofchi mahtoni. Ka turki, nestatotees uš wina „konstituziju“ wehl ir un paleef barbari, par to leezina turku istureschanās pret italeeschu suhtni Konstantinopolē. Italijas wehstneeks, markis Imperiali atbrauzā kahdu wakaru ap plst 9 wakarā wehstneezibas twaila tuteri no Terapijas un gribeja braukt ar kahdu drofshu uš Peru. Turwumā stahweja tilai weena drofshla, bet winaas kutscheeris leedsās braukt, teikdams, ka esot noguris. Lai gan wehstneeka kawafs kutscheerim fazija, ka wina kungs esot Italijas wehstneeks un gribot malfat, zil kutscheeris til prasot, tad tas negrubeja wehl tomehr braukt. Drihs ween ap kutscheeri un abeem italeescheem falafijas leelaks kauschu pulks. Wehstneeks greesās ar

luhgumu pehž palihdšības pee turku polizista, bet ari tas winam nepalihdšēja. Drihs ween kawafs un kutscheeris sabla plehstees, pee lam pirmais draudeja ar pistoli. Lauschu bars kuwa weenmehr nitnaks un sahka kleeht „Nost ar kristiteem!“ Pehdeji wehstneeks dabuja lahbus zitus ratus un brauzā tuhliit pee Rifat-paschā, izjeldams winu, tā safot, no gultas un suhdšedamees par turku istureschanos pret winu, tā zitas walsts preekschahwi. Winsch usfwehra to, ka kutscheeris un lauschu bars sinajuschi, ar lo wineem darischana, jo kawafs taf esot atklati us to aishrahdijs. Winsch, Italijs preekschahwis pee Turzijas galma, redsot tagad, ko no turkeem warot sagaidit un gaidischoot pats tagad us Turzijas waldibas istureschanos schai leeta. Turku istureschanas bijuse schai gadijumā pateefi koti nepeeklahjiga. Bet wisfihmigalais ir tas, ka lauschu bars, usbrukdams italeescheem, kleeštis „Nost ar kristiteem“. — Ka turkeem mas jehgas no Eiropas kulturas, to ari rahda winu istureschanas Kretas jautajumā.

Parisē, 6. sept. (24. aug.). Frantschu wehstneekam Londonā Kambonam, tas tagad usturas Atenās, bija faruna ar Weniselošu, kursch isteizās, ka pret karali un dinastiju winsch neustahschotees, pehž ministra goda tagad nedomajot teektees un titai apkaroschoot neubshanas, kas eeweefuschās fara un zimwalde.

Berlinē, 5. sept. (23. aug.), „Tägl. Rundschau“ sino no tizamas puses, ka S. D. Sasonowa eezelschana Iswoffka weeta par ahrleetu ministri esot ispreests jautajums. Iswoffkis tischot eezelts par suhtni Parisē.

Berlinē, 6. sept. (24. aug.). No Lotijas sino, ka ahrleetu ministrs islaidis ussauhumu, kurā aishrahda us jau 2000 gadu pastahwoscho draudšibu stary Japanu un Koreju, kahda draudšiba wedufe pee tam, ka tagad abu semju tautas saweenotas. Japaneem tadeht tagad jauskata forejeeschi par few lihdsigeem, par saweem brahsteem.

— No Lotijas sino, ka angļu-japanu sabeedribas lihguma pagarinajums apstiprinats.

Berlinē, 8. sept. (26. aug.). „Berliner Tageblatt“ sino, ka Ašews un Hartings usturotees tagad Nauheimā un dseedinotees tureenes weselibas awotos.

Winē, 9. sept. (27. aug.). Slawenais flatuwes mahsklineeks Jofefs Rainzs us nahwi flims.

Parisē, 7. septembri (25. aug.). Schejeenes sinatnu akademija fanehma no Kirija kundses, (tura tā sinams, kopā ar sawu nelaiķi wihru atrada radiju) wehstuli, kurā ta sino, ka winai isdeweēs eeguht radiju tihā weidā, t. i. tā metalu.

Londonā, 8. sept. (26. augustā). Pehdejā „British Association“ beedribas sehde Dr. Ruffels un Dr. Gutbinsons pašnoja, ka pehž ilgās pehtischanas wineem isdeweēs atrast mikrobu, kas masinot semes audselibas spehju.

Kopenhagenā, 7. sept. (25. aug.). Kahds flimneeks, kuram sche eeschahzija Ehrlichah-Hata lihdsekli „606“, tuhlin nomira. Konstatets, ka nahwe zehlfes no fagistechanas ar arsenitu. Waj fagistechanas nahfufe no pascha lihdselka, waj no nepareijas defusekzijas, naw isfinams.

Muhfu bildes.

Taisniba paaugstina tautu. Schi ir weena no leelā Mafaela labatām glesnam. Watikana pili Romā schis leelakais pasaulēs glesnotajs lahdas sahles greestos glesnojis filosofiju, teologiju, jurisprudenci un poešiju tā deewischki sfahstas, waronigas seeweetes selta mofaiku telpā padebeschos. Winas pawada geniji. Glesnā „Taisniba paaugstina tautu“ deewischka seeweete weenā rokā tura swarus, otrā schehpu. Taisniba japaugstina tauta, taisniba buhtu jawalda wisur pasaulē, bet tā ar to ir?

Wara loka taisnibu. Auksta wara isnihzina fatwersmes un tautu teešības, fashnauds wefelas tautas un apdwesch to kulturas tā ar nahwes dwašchu, teefas spreesch diwejadu taisnibu. Kam azis ir redset, tas to reds. Un tomehr, wis, kas nedibinas us taisnibas, nahwei seebots. Pilniga taisniba ir ideals, pehž kura jadsenas, kaut tas ari wifā pilnibā semes wirsū nekad nefitū fashneegts. — Technifa muhsu deenās attihstas agrafi nepeerebsetā ahtrumā. Weens atradums feko otram. Anglijā, tā sihmejumā redsam, sahļ leetot turbinu lokomotives. Sihmejumā redsamā attihsta 1000 firgu spehtus. — Kreteetis Weniselošs tagad deenas waronis Greekijs, no kura istureschanas leelā mehrā atkarasees Greekijs liktenis tuwakā nahlotnē. — Bijuschā Belgijas karala Leopolda mihtakā, baroneete Wogan (Vaughan), ar kuru Leopolds beidsot fahaulajās, tagad eedewufes pa otram kahrtam laulibā un schoreis newis ar kahdu karali, bet ar sawas pils pahrwaldneeku Dirjē (Durieux). No sawa bijuschā karalistā drauga Wogan pehž ta nahwes mantojufe 150 milj. franku. Lai nu pee laulibas flehptos no pahraf usbahfgeem un sinahrigeem lauschu stateem, tad Wogan, tā redsams, us galwas tura leetus waj saules fargu. — Pee skata Zetinjē pehž Melnkalnes isfludinaschanas par karala walsti, ko peešihmet naw. Tahdi skati parasti.

Grahmatu galds.

Redatzijai peešuhstas schahdas jaunās grahmatas:

A. Jessena Jaunibas biblioteka Nr. 11. **Braščee juhrneeki.** Riischarda Kiplinga stahsts Rīgā, 1910. D. Seltina apgahdibā. Terbatas eelā Nr. 20.

A. Jessena Jaunibas biblioteka Nr. 12. **Droschširdibas spahzni.** Schoršč Sand stahsts. Rīgā, 1910. D. Seltina apgahdibā. Terbatas eelā Nr. 20.

Walejas wehstules.

Birsneeku Sofistai — A. Stahšu fanehmām. Zuhšu wehleschanos ispidišim.

A. — **Schw.** Zuhšu sinatniško rakstu par behrnu miršību fanehmām un raudšijim to tā ifleetot, tā wehlatees.

Redaktors: Dr. philos. P. Sālists.

Ihpaschneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plates.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peebahwā

eekschsemes un ahrsemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

sekoschās filialēs:

Suworowan. Dširnewu eelu stuhri,

Jelgawas schofejā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Mescha eelā Nr. 4a,

Betschal tunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, **Wej-Rigas** stuhri.